

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / G.J. van Middelkoop

*In dit nummer:*KERKELIJK LEVEN **609**G.J. van Middelkoop
Hervormd-Gereformeerden
en SOW - hoe verder?MEDITATIEF **613**J. Plug
TestamentWANDELEN MET GOD **614**O.W. Bouwsma
Veel of weinig?ACHTERGRONDEN **616**A.L.Th. de Bruijne
Ruimte?KERK WERELDWIJD **620**J.J.A. Colijn
Blijvende broederschapSAMENLEVING **624**H.G.L. Peels
Christen-studenten aan
de universiteit:
hoe vergaat het hen?LIED VAN DE WEEK **627**A. de Heer-de Jong
Lied 358: 'Genadig Heer,
die al mijn zwakheid weet'SYNODE-IMPRESSIES **632***en verder...*Nieuw uitgekomen
Uit de kerken/Meegelezen

HERVORMD- GEREFORMEERDEN EN SOW - HOE VERDER?

De Gereformeerden in de Nederlands Hervormde Kerk verkeren in een **heel** moeilijke **positie**. Hun kerk wil met de synodaal Gereformeerde Kerken en de Evangelisch Lutherse Kerken gaan fuseren of wat voorlopig heet de Samen op Weg-kerken. Deze kerken zullen beslist niet confessioneel-gereformeerd **zijn**. Moeten **de** Hervormd-gereformeerden nu trouw **blijven** aan hun kerk, ook als die voor hun besef nog verder afdwaalt? Of moeten zij in trouw aan de gereformeerde belijdenis **niet** meegaan in deze fusie en komen tot **een** zelfstandig bestaan, waarbij zij ook veel geestverwanten **vrezen** te verliezen?

Eigen voorstellen gevraagd

Maart vorig jaar besloot de NH synode - om dreigende breuken te voorkomen - aan bezwaarden de gelegenheid te geven voor het eind van het jaar 1998 concrete voorstellen te doen om te komen tot een acceptabele plaats voor hervormd-ge-

reformeerde gemeenten binnen de toekomstige verenigde kerk. Het moderamen zou daarover dan midden 1999 aan de synode rapporteren.

Dit besluit werd heel verschillend ontvangen. De Gereformeerde Bonders ds P.L. de Jong uitte zich heel kritisch over de geboden mogelijk-

heden en vreesde, dat dit kon leiden tot een afstand nemen van het geheel van de hervormde kerk. De Hervormd-Gereformeerde die blij waren met de geboden ruimte, kwamen niet tot eenstemmige voorstellen. Het **Comité tot Behoud van de Nederlandse Hervormde Kerk** stelde naast afzonderlijke gereformeerde plaatselijke gemeenten ook aparte gereformeerde classes en een eigen Hervormde synode naast een Sow-synode voor. De Gereformeerde Bond wil wel afzonderlijke plaatselijke gemeenten en classisvergaderingen, maar om de hervormd-gereformeerden ook verantwoordelijk te laten zijn voor het geheel van de kerk, moet er volgens hen wel één generale synode komen voor de hele verenigde kerk. Het *Gekrookte Riet* kwam met een

geheel eigen plan om de NHK voort te zetten.

In december gaven we onder Kerkelijk Leven aandacht aan deze voorstellen. We constateerden, dat de Gereformeerden in hervormd verband zich in een uiterst moeilijke situatie bevinden. Organisatorisch, maar ook inhoudelijk: hun trouw *aan de volkskerk zet hun trouw aan Schrift en belijdenis onder druk*. Wij begrijpen hun moeite en ook hun vrees voor een verder uiteenvallen en verstrooid raken van de hervormd-gereformeerden. Maar wat zou het mooi zijn als zij zich los konden maken van een gemeenschap waarin de gereformeerde leer niet veilig is en er wegen werden gebaad tot gemeenschap met allen die op dezelfde basis staan, een gemeenschap in de eenheid van het ware geloof.

Uitstel van behandeling

In dit artikel wil ik u informeren over de verdere ontwikkelingen. Allereerst: hoe is het verder gegaan met de voorstellen? Vorig jaar was besloten, dat het moderamen uiterlijk medio 1999 met een rapportage bij de synode zou komen. De synode constateerde echter, dat de voorstellen veel te maken hebben met de kerkorde en de regelingen die door de classisvergaderingen zijn besproken en becommentarieerd. Een en ander moet in samenhang met elkaar worden bekeken. Daarom besloot ze onlangs meer tijd uit te trekken voor een zorgvuldige voorbereiding. De rapportage over de voorstellen komt daarom niet eerder dan in de tweede helft van dit jaar aan de orde. Dat het om meer dan een organisatorische maatregel gaat blijkt uit een opmerking van de synodevoorzitter, ds Van Vreeswijk, die er op wees, dat 'het zoeken naar draagvlak moet nopen tot voorzichtigheid, om breuken in de kerk te voorkomen'. Al eerder had hij uitgesproken, dat de keuze van de NHK vóór de fusiepartners geen keuze kon zijn tégen delen van de eigen kerk.

Adres van Waarder

Op 23 maart 1999 bood de hervormde kerkenraad van Waarder haar bezwaren tegen het Sow-proces aan het moderamen van de synode aan. Ze deed dit ~~mee~~ namens 161 andere hervormde gemeenten en 11 'evangelisaties'. De steun kwam vooral uit de kringen van het Comité tot behoud van de NHK, maar ook breder.

Het adres doet een dringend beroep op de synode de voorgestelde kerkorde niet te aanvaarden. Aannemen van de kerkorde zou tot grote gewetensnood leiden, omdat de inhoud op onoverkomelijke bezwaren stuit.

- belijdenisgrondslag

In de eerste plaats omdat de belijdenisgrondslag verandert. De NHK is naar haar aard en oorsprong een Gereformeerde Kerk, die haar geloof belijdt in de drie formulieren van enigheid. Door toevoeging van de Augsburgse Confessie en erkenning van de Konkordie van Leuenberg komt er innerlijke tegenspraak in de grondslag van de kerk. Het is onaanvaardbaar, dat waarheid en leugen gelijke kracht van spreken hebben.

- historische continuïteit

Het adres stelt verder, dat de nieuwe verenigde kerk geen voortzetting is van o.a. de NHK. 'Wij voelen ons meegenomen in een nieuw verband, waarin wij de kerk waartoe wij behoren niet meer herkennen. Een plurale kerk, waarin wij ons geestelijk niet thuis kunnen voelen. Mag een meerderheid dit aan een minderheid opleggen?' Nog steeds geldt: wij kunnen niet mee!

Laat het samengaan beperkt blijven tot een federatie.

- de verbondsvisie

De nieuwe kerkorde gaat uit van een andere verbondsvisie.

KERNREDACTIE:

DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER, DR. B. BOS,
DRS. I.D. HAARSTMA, DR. P. HOUTMAN,
PROF. DRS. B. KAMPHUIS,
DRS. B. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DR. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Buiten Nieuwstraat 86-1, 8261 AX
Kampen, Tel. (038) 3331335

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Costerbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 90,00 per jaar; f 49,00 per halfjaar; studenten f 74,50 per jaar (binnenland). Buitenland: f 1#,W per jaar (Europa zeepost). Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 2,05 (excl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Twee **zaken** acht het adres onoverkomelijk:

1. het laten vervallen van **geboorte**-leden (mensen die wel geboren zijn uit **hervormde ouders**, maar nooit zijn gedoopt) en
2. het loslaten van de lijn **geboorte**-doop-belijdenis-avondmaal (er komt **vrije** keuze om **als** kind of als volwassene te worden gedoopt en belijdenis is geen **voorwaarde** om aan het avondmaal te worden **toegelaten**).

– het huwelijk

De huidige kerkorde spreekt over het huwelijk als inzet van God. Dit artikel is geruisloos verdwenen. **Maar juist** in deze tijd, waarin het huwelijk zozeer aan kracht inboet in onze ontkerstenende samenleving, dient de kerk duidelijk te spreken en alle buitenechtelijke relaties krachtig af te wijzen.

Het adres besluit met de opmerkingen: 'Het is moreel verwerpelijk Hervormde gemeenten te dwingen tot een belijdenisformule die ze niet kunnen onderschrijven en tot een **kerkorde**, waartegen grote fundamentele bezwaren bestaan. (...) Dit moet onherroepelijk tot onherstelbare breuken leiden.' Daarom doet het **adres** een dringend beroep op de synode om alles te doen wat **nodig** is om dit te voorkomen en **voorstellen** die hopelijk een dreigende scheuring kunnen voorkomen, welwillend te aanvaarden.

'Wij doen **een dringend** appél op u de eenheid en de belijdenis van onze Hervormde Kerk niet op te offeren aan een proces van eenwording, waarop **naar** onze diepste overtuiging Gods zegen niet rusten **kan**.'

Volgens een bericht in Trouw van 24 maart is synodevoorzitter **Van Vreeswijk** er nog niet aan toe in plaats van over fusie weer over federatie te gaan spreken. Maar onmogelijk is het niet. Want 'de Waarder **kerkeraad** heeft zich ge-

noodzaakt gezien tot deze noodkreet vanwege de verscheurdheid binnen zijn **gemeente**, die vaak dwars door **families** en gezinnen heenloopt. (...) Dat geldt voor veel meer gemeenten. En daaronder bevinden zich **grote** en bloeiende gemeenten, het gaat om een wezenlijk segment van de **kerk**.'

Brief Gereformeerde Bond

Eveneens in maart schreef het hoofdbestuur van de **Gereformeerde Bond** een brief aan de **kerkera**-den van hervormd **gereformeerde** (**wijk**)gemeenten over de gang van zaken rond Samen op weg. We **geven** een samenvatting.

– verval en zegen

Waarvoor werd de Gereformeerde Bond in het begin van deze eeuw opgericht? Om te komen tot de oprichting van de Hervormde Kerk uit haar diepe val en tot het herstel van de kerk als gereformeerde kerk in dit land. Nu, bijna honderd jaar later, moet worden gezegd, dat het tot die oprichtingen dat herstel niet is gekomen. Wel is er veel gedaan **en** er **mag** – het verval van de kerk ten spijt – in ootmoed en dankbaarheid ook worden gesproken van grote **zegen**, die er geweest is onder de bediening van het Woord en de **be**arbeiding **van** de **gemeenten** in bijbels **gereformeerde** zin. God **be**toonde zijn trouw in de weg van het verbond. Het kerkvergaderende werk **van** de Heilige Geest is ook in de vervallen **kerk**, die in de tijd der Reformatie, **naar** wij geloven, in dit land door God is geplant, doorgegaan.

– samen op Weg

Het Samen op Weg-proces betekende geen **versterking** van de Hervormde Kerk in confessionele zin. Ook in de andere **kerken** die bij het proces betrokken **zijn** is het verval doorgegaan. Daarom moest ook kritisch positie gekozen worden in

en verzet worden aangetekend tegen dit proces. De **Gereformeerde Bond** heeft het dan ook afgewezen **en** duidelijk **gemaakt**, dat er in deze vereniging geen **herstel** van de **kerk** in bijbels gereformeerde zin **kan** worden verwacht. Toch ging het proces voort en werd het **meermalen** 'onomkeerbaar' genoemd. Dat gebeurde terwijl de Nederlandse **Hervormde Kerk** tot op het bot verdeeld was. De kerk is al zolang verdeeld, als het gaat om de meest **wezenlijke** **stukken** van het christelijke geloof, maar **raakte** ook meer en meer verdeeld met **betrekking** tot geloof en belijden aangaande de kerk en de daaruit voortkomende visie op het kerk-zijn **vandaag**.

– verscheurd

Het zicht op de historische kerk der **Reformatie** verflauwde in brede delen van de Hervormde Kerk. **Andere**n werden zich daarentegen te **meer** bewust van het historische, belijdende karakter van de kerk en van hun **diepe** motieven waarom zij de jaren door **hervormd** waren gebleven.

Toen de NHK echter bleef vasthouden aan het SoW-proces, werden de **hervormd-gereformeerden** innerlijk verscheurd vanwege de spanning tussen een niet begeerde vereniging enerzijds en een al **evenmin** begeerde **breuk** anderzijds. Dat leidde ook tot openlijke verschillen, niet vanwege de belijdenis als zodanig, maar vanwege het zicht op de weg die zij in en met de **kerk** moeten gaan. Er **te**kenden zich twee **denklijnen** af, die beide historische wortels hebben in de **hervormd-gereformeerde** beweging. Met als uitersten: **nadruk** op de **verwachting** **vanwege** **Gods** (**verbonds**)trouw óf **nadruk** op trouw aan de belijdenis. Deze elementen moeten wel in onderlinge samenhang worden gezien, maar inzake de visie op de kerk deden zich hier verschillen voor. Die verschillen dreven de **hervormd-gereformeerden** nooit uiteen. Nu dreigt dit wel te gebeuren.

– geestelijke nood

Vanwege de interne crisis hield de Gereformeerde Bond op 19 december 1998 een buitengewone ledenvergadering in Barneveld. Daar kwam de innerlijke verdeeldheid ook aan het licht. Er is sprake van geestelijke nood.

De positiebepaling van het hoofdbestuur van de GB – mee, mits – werd beaamd en aangevochten. Het laatste heeft geresulteerd in de op-**richting van het Comité tot behoud van de Nederlandse Hervormde Kerk**. Samensprekingen leidden nog niet tot **eensgezindheid**. Als gevolg daarvan liggen er nu drie verschillende (HG) **voorstellen bij de synode**. Dat laat een **stuk** machteloosheid zien. **Daarin** mogen we echter niet **berusten**.

– zorg

Velen blijken diep bezorgd over de toenemende verdeeldheid. Zij laten dit **weten** aan de generale synode. En ook aan de **Gereformeerde Bond**. Zelfs maakten leden, maar ook enkele gemeenten duidelijk, dat zij, wanneer de vereniging een feit zou worden, niet in de verenigde kerk mee zouden gaan. De brief van Waarder is een duidelijk signaal van deze zorg. Het hoofdbestuur van de GB deelt die zorg, **dat** had deze brief op het punt van 'wij kunnen niet mee' naar zijn visie duidelijker, genuanceerder moeten zijn.

Het hoofdbestuur wendt zich nu tot de kerkenraden en wil dat straks ook tot de synode doen, om de gemeenschappelijke diepe zorg onder woorden te brengen. Het kan en mag ons diep raken, wanneer we – hoewel één in het geloof in de Schrift en in het beamen van de belijdenis als spreekregel voor de kerk – **elkaar** op het punt van het kerk-zijn zouden moeten loslaten. Het zou toch in strijd zijn met onze gemeenschappelijke roeping, in het verleden en tot **aan vandaag**, wanneer een proces dat niemand van ons heeft begeerd, de gereformeer-

de belijders ainsnog uiteen zal drijven?

– synode

Het hoofdbestuur zal aan de synode **schrijven**, dat haar eenheidsstreven de orthodoxie dreigt te breken. En dat zij, op **weg gaande** met andere kerken, delen van het eigen huis van zich vervreemdt. Het **draagvlak** voor SoW lijkt zwakker te worden. Dat **zullen** de gemeenten ook in de classicale vergaderingen moeten laten blijken. Voorlopig **moeten** we maar blijven spreken van Samen op Weg-kerken. En verder zou het goed zijn als er een **adempauze kwam** in het proces, een *moratorium* van **bijvoorbeeld** vijf jaar. Dat zou de mogelijkheid openen om **zonder druk** van de **ontwikkelingen** meer **ontspannen** te zoeken naar een voor allen **begaanbare** weg en daarbij wonden die geslagen zijn te helen.

– samen

Het gesprek onder hervormd gereformeerden moet verder gaan. De inzet **voor** een gereformeerde kerk, die trouw is aan haar geschiedenis en haar belijdenis, blijft **onverminderd** van kracht. ~~Het~~ hoofdbestuur hoopt en bidt, dat de **eenheid** in hervormd gereformeerde kring – en dat mag binnen de grenzen van Schrift en belijdenis een eenheid in verscheidenheid **zijn** – mag worden **bewaard** of daar waar ze werd verstoord, mag **worden** hersteld. Wij hebben een hoge roeping voor de gemeenten om deze te bewaren bij de Schrift en de gereformeerde belijdenis, maar ook om de gemeenten te bewaren bij de eenheid. De kerk verkeert vandaag in diep verval. Ook nu **zullen** wij moeten zeggen, dat **wij** mensen niet in staat zijn, via welke eigen gebaande wegen ook, de kerk uit haar **verval** op te richten. Daarvoor is nodig een door de Heilige Geest gewerkt re-**veil**. Maar: laat ons schouder **aan** schouder staan!

Tot **zover** de brief van de

Gereformeerde Bond, waaruit wij – **evenals** uit het adres van Waarder – de grote moeiten kunnen proeven waarin de **hervormd-gereformeerden** vandaag verkeren. **Laten** wij bij ons gebed om eenheid vragen of **Gods Geest** ons allen de juiste wegen doet zien en doet gaan.

Drs. G.J. van Middelkoop is oud-conrector van de Gereformeerde Scholengemeenschap te Rotterdam en oud-rector van de Gereformeerde Scholengemeenschap te Amersfoort.

M meditatief

"daarnazullen wij...op de wolken in een oogwenk weggevoerd worden, de Here tegemoet in de lucht.."

I Thessalonicenzen 4.16

Ze ziet er een beetje apart uit, de cliënt. Zwaar opgemaakt en omhuld in een paarse stretch-broek. Een beetje te voor zestig. Maar goed, dit is Canada. Waar een goede kennis van mij notaris is. Mevrouw is gekomen om een testament te regelen.

You know, zegt ze, wanneer het gebeurd is, ik heb nog een hele rare vraag, misschien. Zou u ook een huissleutel bij het dossier in kunnen doen? Want stel je voor dat mijn zoon niet binnen kan komen als ik er niet meer ben. No problem. Op dit kantoor kan veel meer dan je zou denken.

Maar eigenlijk heb ik nog iets. Als ik er niet meer ben, en ze kunnen mijn lichaam niet vinden, hoe moet dat dan? De notaris verbergt een glimlach en legt uit: dan gaan er zeven jaren overheen. Als uw lichaam nog niet gevonden is wordt u doodverklaard, en treden de bepalingen van uw testament in werking.

Rapture

Dit verhaal is waar gebeurd. Maar wat is de achtergrond? Het heeft te maken met het zogenaamde *dispensationalisme*. Mevrouw is onlangs bekeerd. *Born-again*. Lid geworden van een van de vele kleine kerken die de Verenigde Staten en Canada rijk zijn. Mevrouw heeft geleerd dat er een periode van

zware verdrukking zal zijn. Daarna vindt de zogenaamde *rapture* plaats: de opname van de gemeente. Christus komt in het geheim terug. De kerk, de gemeente van ware gelovigen, wordt opgenomen om het bruiloftsfeest te vieren. Met de opgestane heiligen. En de rest van de wereld blijft achter. Om door 144.000 Messiasbelijden- de Joden ge-evangeliseerd te worden. Daarna komt Christus nog een keer, maar nu om zijn koninkrijk op aarde te stichten en al zijn vijanden te vernietigen.

Straks is mevrouw dus verdwenen. Maar haar zoon, die nog niet tot het geloof is gekomen, blijft achter. En ze wil daar in haar testament rekening mee houden.

Nuchter?

De leer van de *rapture*, de opname van de gemeente, denkt men te lezen in I Thessalonicenzen 4.17: *daarna zullen wij, de levenden, die achterbleven, samen met hen op de wolken in een oogwenk weggevoerd worden, de Here tegemoet in de lucht...* En de leer hangt samen met een hele theologie waarin onderscheid wordt gemaakt tussen kerk en valk van God, oude en nieuwe bedeling, een duizend-jarig rijk en Gods rijk van eeuwige vrede.

Wij zijn gereformeerde Nederlanders. Nuchter. Bet dispensationalisme overtuigt ons niet. Wij geloven niet dat de Bijbel een puzzelboek is. Wij verwerpen de onschriftuurlijke gedachte dat er een scherpe scheiding bestaat tussen Israël en de gemeente.

Maar een waag heb ik wel. Is de wederkomst van Christus wel zo echt voor ons als voor deze

verwarde zuster? Zo echt dat wij – als daar aanleiding toe was – het kantoor van een notaris binnen zouden stappen en concrete maatregelen zouden nemen? Of zijn wij w nuchter geworden als gereformeerde Nederlanders dat wij er in ons testament geen rekening mee houden?

Drs. J. Plug is predikant van de Gereformeerde Kerk van Lutten.

W wandelen met God

Voor het besef van veel mensen is er straks wel een plaatsje voor hen in de hemel. Daar geloof je tenslotte voor. Daarvoor ontzeg je je dingen. Ook mensen die zo goed als geen geloof hebben, rekenen erop dat ze na hun dood wel terecht zullen komen. Ze hebben best goed geleefd. En bovendien: God is liefde...

Anderen zijn het daar helemaal niet mee eens. "Velen zijn geroepen en maar weinigen uitverkoren". Het toelatingsbeleid van God is krap. Zalig zijn de uitzonderingen onder de mensen.

Een dergelijke vraag naar het toelatingsbeleid voor straks stelde ooit een man in Jezus'dagen. Iemand uit het publiek zei tegen Hem: "Here, er komen zeker niet veel mensen in Gods Koninkrijk?" (Luk.13:23). Een intrigerende vraag. Toen ook al blijkbaar. En vandaag nog. Vast en zeker hebben de mensen hun oren gespitst. Jezus' antwoord zou ook voor hen best aanknopingspunten kunnen bieden. Hoe ruimer zijn antwoord, hoe meer er binnen zullen gaan. Des te groter de kans dus dat je er zelf ook bij zult horen.

Waarom geloof je? Is je antwoord puur en alleen: om in de hemel te komen? Het is niet te ontkennen: dat is ongelooflijk van belang voor een mens, die zekere toekomst. Daar kun je heel wat voor over hebben, een leven lang op aarde. Vandaag aan de dag moet je daar niet te moeilijk over doen of het er nu veel of weinig zullen zijn. Het woord 'hel' is in onbruik geraakt. En dus blijft alleen het woord 'hemel' over. Daar gaan mensen naar toe, stel je voor!

Jezus heeft die vraag die toen gesteld werd, niet zonder antwoord gelaten. Maar Hij geeft een antwoord, waar je over na moet denken. Het was gemakkelijker geweest als hij gezegd had: "weinig". Dan kon je je schouders ophalen en denken dat je zelf toch niet bij de allerheiligsten behoorde en dat je dus beter gewoon lekker door kon leven. Het was gemakkelijker geweest als Hij gezegd had: "velen". Dan had je je geen zorgen hoeven te maken en was plezierig, en ook wel serieus leven voldoende. Maar Jezus zegt iets anders. Hij zegt: "Vecht ervoor om binnen te komen, want de deur naar de hemel is smal".

Vechten om binnen te komen... en we zijn al zo moe. Zoveel dingen moeten, moeten en nog eens moeten. Als je dat woord 'vechten' of 'strijden' hoort is dat niet echt aantrekkelijk.

Jezus bedoelt dat we daar niet over moeten praten als over een of ander onderwerp dat je in feite niet raakt. Het gaat om je persoonlijke betrok-

kenheid. Je moet niet praten over behouden worden, maar láát je behouden! Práát niet over bekering, maar bekéér je!

Dat is Jezus' antwoord. Het aantal mensen dat behouden wordt is Gods zaak. Hij kijkt de vragensteller aan: "Jij moet vechten".

Wat stelt dat dan voor, dat strijden om in te gaan? Is dat weer: gebod op gebod en regel op regel? Raak niet, smaak niet en roer niet aan? Dat hebben we al w lang gedaan... dat eindeloze moeten. De last van de wet. En nooit goed genoeg. Nooit een voldoende. Wie slaagt er eigenlijk?

Maar zou het daar echt om gaan? Om binnen te komen moet je door een nauwe deur. Smal, of laag. Dat betekent in de eerste plaats dat je echt moet willen! Dat je het echt weet te onderscheiden van alle andere feesten van dit leven. Inzet is nodig, vast en zeker. De deur is nauw, smal, laag. Je moet door je knieën. En alle ballast moet weg, alles. Want Jezus is de deur. Voor Hem moet je buigen. Buigen in liefde. Om in te gaan door die Deur is bekering nodig. Het waarachtige zien!

Het is in feite het hart van het evangelie, waar Jezus het over heeft. Het is Jezus alleen. Door het geloof alleen. Het is genade alleen. Want wie brengt dat op om werkelijk van harte door de knieën te gaan voor Hem? Dat zul je Hem eerst echt hebben moeten leren kennen. Dan zal Gods Geest in je hart en leven werken, met kracht!

En wat kunnen we daar moeite mee hebben! Vind je het zo gemakkelijk om God te gehoorzamen? Gods weg te gaan in overgave? Heb je

geen moeite anderen te dienen en je eigenbelang aan de kant te zetten? Zelfverloochening, is dat een peulschil voor ons? Is je leven Christus?!

Om dat laatste gaat **het** in de eerste plaats. Dat je leven Christus is. En als dat **niet zo is, dan** valt er voor te vechten. Te vechten, dat wil zeggen: bidden, God **zoeken**, kloppen op de deur van zijn **hart**. In alles je **afhankelijk weten van Hem** en noem maar **op**. Leven met **Hem**, die **stierf en leeft!** Je leven **buiten** jezelf in Jezus Christus **zoeken**. En **vin-den!** Vandaag nog.

Leer steeds dieper **Christus** kennen in **zijn** zelfovergave en **liefde**. En wordt zo een feestganger **pur** sang. Dan **kom je** die vraag naar velen of **weinig** te boven. Dan wordt je **leven** **steeds** meer Christus en is het **sterven** in Hem, **winst**.

Dr. O.W. Bouwsma is predikant van de Gereformeerde Kerk van Gouda.

We kondigen hier kort enkele nieuw uitgekomen boeken aan. Mogelijk komt ons blad in een bredere bespreking op één of meer titels nader terug.

Vluchteling in Bijbels perspectief Vijf theologen uit verschillende kerkgenootschappen hebben tijdens regionale jubileumavonden van ZOA-Vluchtelingen zorgen een referaat gehouden over het thema "Vluchtelingen in Bijbels perspectief". Deze lezingen zijn gebundeld in dit boekje. De uitgave ervan is onderdeel van de activiteiten welke zijn gehouden ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van ZOA. De schrijvers zijn: Prof. dr. K. Runia, prof. dr. H.J. Selderhuis, prof. dr. W.H. Velema, dr. A. Noordegraaf en drs. J.J. Tichelaar. Buijten & Schipperheijn Amsterdam, f 9,95 (40 blz.)

De beker van Jozef; een profetische gelijkenis van de Messiaanse toekomst door dr. A.A. Leenhouts. In dit boek wordt de geschiedenis van Jozef geschetst. De auteur ziet in de levensgang van Jozef een profetische gelijkenis van de Messiaanse toekomst. De figuren die in de geschiedenis van Jozef optreden zijn volgens hem "als levende hiërogliefen geschreven op de muur van de geschiedenis". Daarnaast roept de auteur de kerken op tot een radicaal en kritisch zelfonderzoek inzake haar opstelling ten opzichte van het Joodse volk door de eeuwen heen. Uitgeverij Primo Vere B.V. Den Haag, f 37,50 (203 blz.)

Ja en Amen door drs. G. van Rongen. De Vereniging van Gereformeerde Kerkorganisten (VGK) bestond in het jaar 1998 25 jaar. Ter gelegenheid daarvan heeft de vereniging dit boek op de markt gebracht. Het boek bevat een historische toelichting op de verschillende onderdelen van het Gereformeerd Kerkboek. Het gaat daarbij om antwoorden op vragen als: **Waarom** hebben we al deze dingen in ons kerkboek, niet

Nieuw uitgekomen

alleen de bijbel, maar ook formuliergebeden en andere documenten? Waar komen ze vandaan? Wat is dus hun historische achtergrond? Uitgave VGK 1998, f 34,95 (214 blz.)

Onze gemeente in opbouw door ds. B. van Veen.

In dit boek constateert de auteur dat bijbelstudie in gemeenten en het werk aan gemeenteopbouw helaas vaak gescheiden gebeuren. Vandaar dat hij in dit boek bijbelstudies aanbiedt met een praktisch karakter. Laten we eerst eens met de bijbel in de hand naar onze gemeente kijken.

Zijn onze motieven bijbels? Wat vertelt God ons? Deze vragen vormen het uitgangspunt van de bijbelstudies in dit boek. Ze worden aangevuld met handreikingen voor gebed, bezinning en gemeenteopbouwwerk

Uitgeverij De Vuurbaak Barneveld, f 12,50 (64 blz.)

Het GPV in de gemeenteraad (deel 2) door drs. Th. Haasdijk. Dit tweede deel van Het GPV in de gemeenteraad is net als deel 1 voornamelijk bedoeld voor aankomende, startende en nog niet zo lang zittende GPV-raadsleden. Het boek is geschikt als cursusboek en naslagwerk, maar ook geschikt voor steunfractieleiden en voor iedereen die in de gemeentepolitiek geïnteresseerd is. Het behandelt in 9 hoofdstukken vrijwel alle onderwerpen die in de gemeentepolitiek spelen. Daarbij wordt steeds zoveel mogelijk de hoofdstukindeling van de gemeentebegroting gevolgd. Uitgeverij De Vuurbaak Barneveld, f 22,50 (145 blz.)

Vervolg op pagina 625

Achtergronden

Eind januari schreef ik naar aanleiding van een uitspraak van de Particuliere Synode van Utrecht over 'werken op zondag'. Daarop kwamen enkele kritische reacties. Vorige week ging ik in op het betoog van drs. P.L. Voorberg in dit blad. Nu wil ik reageren op de artikelen die dr. P. van Gorp schreef in het blad 'Reformanda' en op enkele brieven die ik kreeg, waarvan ik met name de opbouwende en gedegen brief van br. L. Roorda uit Rozenburg noem. Daarbij moet ik mij vanwege de ruimte beperken tot de belangrijkste punten. Eerst zal ik ingaan op de vraag welk beeld de geschiedenis rond het 4e gebod vertoont. Daarna volgen nog enkele losse onderwerpen. Ik heb al benadrukt dat het mij in mijn artikelen niet zozeer ging om mijn eigen visie op de vragen van sabbat en zondag, maar om het punt van de discussieruimte binnen de kerk. Toch wil ik volgende week in een laatste artikel inhoudelijker op de materie ingaan. Zo hoop ik ook de argumenten uit de Bijbel zelf, die door verschillende van mijn critici zijn aangedragen, recht te doen.

Verschil over de geschiedenis

Een belangrijk deel van de kritiek van dr. Van Gorp (en ook van br. Roorda) richt zich op het beeld dat ik schetste van de geschiedenis. Volgens hem lag het rond het vierde gebod lang niet zo open en onduidelijk als ik het tekende. Voor drie historische perioden laat hij dat zien:

- Ook in de eerste eeuwen gold volgens hem de **zondag** als rustdag.
- In de tijd na de Reformatie (dus

ook de tijd dat zondag 38 van de HC ontstond) leefde er geen echt verschil over de **zondagsrust**.

- De uitspraken van de Generale Synode van Hoogeveen (1969) bedoelen **minder** dan ik eruit afleidde.

Oude kerk (ad a)

Van Gorp geeft veel citaten van schrijvers uit de eerste eeuwen van de kerkgeschiedenis. Maar wie de citaten bekijkt, ontdekt al gauw & ze niet gaan over het **rusten** op **zondag**, maar over het **samenkomen**.

De Oude kerk kende de **zondag** als de 'dag van de **Here**' waarop men erediensten hield. Maar over dat feit bestaat ook geen verschil. De vraag is juist of men die 'dag van de Here' toen ook algemeen zag als verplichte rustdag en of men ook daadwerkelijk het werk liet **staan**. Op dat punt vergist Van Gorp zich toch echt. Historisch onderzoek maakt duidelijk dat **daarvan nauwelijks sprake was**.

Het lijkt **zelfs** zo te **zijn** dat men aanvankelijk de **zondagsviering** niet eens sterk verbond met de sabbatsviering. Bepaalde groepen christenen **rustten** op sabbat, en **kwamen samen** op zondag. En toen sommigen het sabbatsgebod van het OT verplicht wilden stellen voor alle christenen, was de reactie niet: **wij** hebben toch de zondag al. Men maakte juist groot verschil tussen de sabbat en de 'dag van de Here'. Zelfs toen – **na enkele eeuwen** – steeds meer mensen gingen pleiten voor de zondag als rustdag lag daar volgens sommigen een ander **motief** achter. In het Romeinse **rijk** bestonden zeer **veel** feestdagen, **die ook** altijd vrije dagen waren. Toen de **christenen** in aantal toenamen, wilden zij dat **hun feestdag** (de zondag) **ook** zo'n vrije dag zou **zijn**. Zelf ben ik ook niet in staat het historisch onderzoek in dit opzicht zelfstandig na te rekenen. **Maar** wat uit het materiaal op **zn** minst duidelijk wordt, is dat velen in de oude kerk de zondag niet zagen als verplichte **rustdag**. En ook was het voor velen niet mogelijk om op zondag vrij te **zijn**.

Br. Roorda oppert dat men **misschien** wel overtuigd was van Gods gebod, maar in de situatie van toen niet aan dat gebod kon gehoorzamen. Maar **zelfs** dat is dus te sterk

gesproken. Al op het vlak van die overtuiging lagen de zaken ingewikkelder.¹

Reformatie (ad b)

Over de tijd na de Reformatie schrijft Van Gorp: er **was wel veel** losbandigheid in het vieren van de zondag, **maar de kerk waarschuwde daar tegen, dus was men** wel overtuigd van de noodzaak tot zondagsrust. Maar ook dat betwijfelt niemand. Ik heb alleen gezegd dat er **verschillen** van **inzicht** bestonden over de aard **en** het **doel** van die zondagsrust. Vormt het rusten in het vierde gebod een apart element – naast het samenkomen voor de eredienst –, zoals ook **ds. Voorberg** in zijn artikel benadrukt? Of is de rust een **middel** om ruimte te scheppen voor dit eredienst? In het **eerste geval** zul je er **veel** sterker over **spreeken** dan in het tweede. Als de rust **allem** maar een **middel** is, kun je je **voorstellen** dat het **ook** van de **tijd waarin je leeft** afhangt, hoe je die concreet invult. In de min of meer christelijke maatschappij **van** toen kon je **gemakkelijker** de hele zondag in het **teken** van die op de kerkdiensten gerichte rust zetten dan in een samenleving waar de zondag **een** gewone werkdag wordt.

Van Gorp trekt ook een conclusie voor **vandaag** uit het feit dat de **kerk destijds** de overheid aansprak op de ontheiliging van de zondag. Zoals zij zich niet aanpaste bij de verslappende levensstijl in dit opzicht, w moeten wij dat ook **niet** doen **bij de 24uurseconomie**. Maar daarmee ziet hij toch een belangrijk punt **van** verschil tussen toen **en** nu **over** het hoofd. Toen bestond er een min of meer christelijke overheid, **en** droeg de samenleving officieel een christelijk karakter, al bleef dit oppervlakkig en 'rekkelijk'. De overheid was door de **kerk** aanspreekbaar: overheidspersonen waren zelf **kerkleden**! De ontheiliging **van** de zondag **was** alleen een zaak van slappe levensstijl onder de

mensen zelf. Vandaag leven **wij** – naar het zich laat aanzien – na die periode waarin de overheid aanspreekbaar is op Bijbelse **lijnen**. De **samenleving heeft** niet langer dat christelijke vernisje. En het **afscheid** van de **zondag** staat in het kader van geheel andere levensbeschouwingen die overheersend zijn geworden. Wij staan daarom historisch gezien echt in een andere situatie **en moeten** ons van het nadenken daarover niet te gemakkelijk **afmaken** door **eerdere** perioden zonder meer te willen **copiëren**.

Verschillen?

Maar waren de **verschillen** over de rustdag na de Reformatie echt **wel zo groot als ik beweerde**? Roorda geeft een reeks citaten uit andere **confessies** van destijds, die de zondag wel degelijk als rustdag zien. En Van Gorp wijst op de belijdenissen van Westminster (**uit een iets latere tijd**), waarin dat ook het geval is. **Maar daarmee** onderstrepen ze alleen **maar** wat ik heb betoogd. Er **klinken** stemmen die **terughoudend spreken** over de status van de rust op zondag (zoals in zondag 38 HC), **en we vernemen** geluiden die dat **sterker** doen. Het blijkt dat er op dit **punt** in ieder **geval** verschillen bestaan tussen sommige **reformatoren** van het eerste **uur** **en** sommige **van hun latere** opvolgers. Luther **verzette** zich ertegen om de rust op zondag **als** een godsdienstige plicht te zien. Van Calvijn heb ik al het nodige doorgegeven in mijn artikelen. Misschien het beste bewijs dat **zijn** visie **minder strikt** is dan sommigen wel zouden willen, biedt het getuigenis van C. Steenblok. Hij probeert Calvijn zo dicht mogelijk bij een **strikte** opvatting over de zondagsrust te **krijgen**, maar moet **toch opmerken** dat Calvijn in **zijn** opvatting over de zondag 'niet altijd even vast' is geweest.² Daarbij moeten wij niet vergeten dat zondag 38 HC in feite niets anders biedt dan een korte samenvatting van **Calvijns** visie! Zwingli en Bucer gingen een stap

verder. Zij zeiden dat het vierde **ge-** bod van ons nog steeds een **weke-** lijke dag van **rust** vraagt, **maar** niet meer **voorschrijft welke** dag dat moet **zijn**. Nog **verder** in de **richting** van een **strikte** visie op de zondags- **rust** schoof Bullinger op. En bij Voetius **en** de Engelse puriteinen werd de **zondagsrust** steeds dichter tegen de vroegere sabbatsrust **aan-** getrokken. Verondersteld wordt dat de middeleeuwse **roomse** theologie hierop invloed had, mals in het algemeen het **geval** was in deze peri- ode **van** beginnende 'gereformeer- de scholastiek'. In de middeleeu- **wen** bestonden bij meerderen **ook** strikte opvattingen over de zon- **dagsrust**. Terwijl de eerste reforma- toren zich fel tegen die traditie keerden, zag een latere lichting er weer meer de **waarde** van in.³

Meer getuigenissen

Dat er een ruimere – meer door **praktische argumenten bepaalde** – visie op de zondagsrust bestond, **kan uit nog veel meer gegevens** worden toegelicht. Ik wijs bijvoor- beeld op het werk van Ursinus, de opsteller van de Heidelbergse cate- chismus. In **zijn Grote Catechismus** **concentreert hij** zich bij de uitleg van het vierde gebod helemaal op de tijd die je vrij moet **maken** voor de publieke eredienst: „wij **mo-** ten zoveel in **ons** vermogen is, de tijd en de orde in de openbare ere dienst (...) onderhouden, zonder evenwel te geloven, **dat** deze tot de dienst van God behoort". En in het **Schatboek** – een latere verklaring van de catechismus mee opgesteld vanuit Ursinus' eigen aantekeningen – staat **dat** twee **elementen** uit het **sabbatsgebod** voor ons nog gel- den: de geestelijke rust én de '**zin**' van de Oudtestamentische **ceremo-** nie, namelijk dat je **een bepaalde** tijd moet besteden aan de dienst van Gods **Woord**. Dat laatste ligt hier op het niveau waarop art 25 N.G.B. spreekt over de blijvende waarde in Christus van de **ceremo-** nies uit het Oude Testament, die op zichzelf niet meer gehouden **beho-**

ven te worden.

En een historicus, Van Deursen, **schrijft** over het begin **van** de 17e eeuw: 'Engelse reizigers, die het **anders** gewoon waren, vonden dat men hier weinig respect voor de **sabbath** toonde'. En: "... sabbatsrust was (...) geen doel op zichzelf, doch hoofdzakelijk een middel, om de heiliging en in het bijzonder het ongestoord verloop van de eredienst te verzekeren". En: "De algemene teneur van de zondagswetten is deze, dat beperkingen en **verboden** slechts gelden voor de duur **van** de kerkdienst". En zelfs: "Alle arbeid, die niet met de handen **verricht** wordt, en geen toeloop **van** mensen **veroorzaakt**, geldt als **geoorloofd**".⁴

Hoogeveen (ad c)

Ik had geschreven dat de Generale Synode van Hoogeveen (1969) de ruimte voor verschillende visies op het sabbatsgebod liet bestaan, nadat de Particuliere Synode van Overijssel deze **had** ingeperkt. Als illustratie wees ik erop dat een bepaald amendement dat **een** striktere opvatting wilde vastleggen, werd afgewezen. **Van Gorp** zegt echter dat dit om een andere reden gebeurde. Het zou bij nader inzien toch niet te bewijzen zijn geweest dat ds. Visee (over hem ging het) de **gewraakte** opvatting over de sabbat echt voorstond.

Ik stel eerst vast dat de Acta nergens **nadere toelichting** geven bij de motieven achter **het** amendement of bij de afwijzing ervan. Wat we zeggen, blijft een **reconstructie**. Maar in de Acta is wel opgenomen het rapport van de synodecommissie die deze zaak bestudeerde. En dat wijst toch meer in mijn **richting** dan in die van **Van Gorp**. Dat rapport zegt bijvoorbeeld: de PS Overijssel lijkt ds. Visee te veroordelen op het punt van het vierde gebod door hem te meten **aan** een **bepaalde opvatting** van dat gebod. En het waarschuwt de synode om die **kant** niet op te gaan. Het wijst erop dat zondag 38 HC expres **sober**

spreek, en dat de Synode van Dordrecht een **compromisuitspraak** deed. En het stelt **onomwonden**: "Niemand kan ontkennen, dat er ten aanzien van het vierde gebod moeilijkheden liggen, die alle eeuwen door onderwerp van discussie geweest zijn in de christelijke kerk". Trouwens, in de uitspraken van Hoogeveen **zelf** staat – om duidelijk te **maken** dat een bepaalde uitspraak van Visee niet verkeerd **was**, zoals de PS Overijssel had gezegd: "Wij zijn **immers** niet w aan het sabbatsgebod gebonden als de **Oudtestamentische kerk** dat was". En uit het verband is duidelijk dat het daarbij om meer gaat dan dat de dag verschoven is.

Nu zei ds. Visee op dit punt dingen die sterk doen denken aan bepaalde geluiden uit de 16e en 17e **eeuw**. Aan de ene kant beperkt hij het vierde gebod tot de opdracht om samen te **komen** rond **Gods** Woord. Wanneer en op welke dag de kerk dit doet, is vrij. Aan de andere kant wijst hij op de **noodzaak** van zondagsrust. Kennelijk ziet hij die **dus** als middel in dienst van de **samenkomst**. Het synoderapport **bevat** deze uitspraken van Visee. Nadat dit rapport aan de synode werd voorgelezen, kwam het amendement waarop ik wees. Het was toen dus al duidelijk gemaakt wat ds. Visee precies zei en wat niet. Dat het amendement op dat moment toch nog wilde **aankoersen** op een veroordeling van zijn visie, en op een uitspraak waarin de zondagsrust als **zodanig** een gebod heet (niet alleen als middel), **kan** toch niet anders betekenen dan dat men van een striktere **zondagsopvatting** wilde uitgaan in de beoordeling van Visee dan het rapport dit deed. En het feit dat dit **amendement** werd verworpen en het **commissievoorstel** aangenomen, houdt dan toch in dat de synode de **ruimte** die er altijd geweest **was**, liet bestaan.

Doel

Nogmaals benadruk ik wat ik met deze **gegevens** uit de geschiedenis

wil. Ik wil alleen maar illustreren dat er over de zondagsrust **altijd** meerdere geluiden hebben geklonken in de kerk. En dat wij zondag 38 HC moeten plaatsen tegen de achtergrond van de **terughoudendheid** bij de eerste lichting reformatoren. Ik wil niet beweren dat ik zelf deze visie op de **rust** als **alleen** maar een middel ook **aanhang**. Ik zie bijvoorbeeld in het standpunt van Calvijn eenzijdige accenten, en zal daar in mijn volgende artikel nog iets van zeggen. Maar het ging en gaat **mij** in de eerste plaats om de ruimte **binnen** de kerk voor meerdere standpunten. Zeker nu wij in een historisch nieuwe situatie lijken **te** komen moeten wij knopen niet overhaast doorhakken maar het onderlinge gesprek tussen de verschillende posities die rond de zondagsrust altijd hebben bestaan, intensiveren. Ik **vind** het **ook** een kwestie van eerlijkheid om de variatie aan visies in onze geschiedenis niet te verdoezelen. Misschien moeten wij betreuren dat er niet meer helderheid is geweest rond het vierde gebod. Maar dat **mag** nooit betekenen dat wij historische gegevens verdonkeremanen of eenduidig als ondersteuning **willen** **ten** fungeren voor onze **eigen** visie.

Westminster

Nog enkele losse punten vragen om een reactie. Van **Gorp** wijst zoals gezegd op de belijdenissen van **Westminster**, die strikter spreken over de zondagsrust. Hij zegt: dat zijn belijdenissen van verschillende van onze **zusterkerken** in de wereld, waarvan we gezegd hebben dat ze voluit gereformeerd **zijn**. Dus hebben wij ons indirect ook achter **hun** inhoud gesteld, en kunnen wij niet zomaar een andere **zondagsopvatting** toestaan.

Ik vind dit een merkwaardig **argument**. Hebben ambtsdragers in onze kerken dus een soort virtuele handtekening gezet onder de belijdenissen van **Westminster**? En zijn alle **vrijgemaakten** dus inmiddels gebonden aan wat **Westminster** over

de kerk leert? Namelijk dat er een onzichtbare kerk is, en dat je moet spreken van meer of minder zuivere kerken? Ik meen mij geluiden te herinneren die in eigen kring scherp waarschuwen tegen die opvattingen. Onze uitspraak dat het om gereformeerde belijdenissen gaat, kan in dit soort opzichten niet anders betekenen dan dat dit soort punten vallen binnen de bandbreedte van de gereformeerde geloofsovertuiging zonder dat ze vastleggen dat wij er allemaal zo over moeten denken.

Catechismus

In mijn artikelen heb ik geprobeerd duidelijk te maken wat wel en wat niet met zoveel woorden in zondag 38 HC staat. Daarover ontstond nogal wat verwarring. Bijvoorbeeld Roorda probeert mij te overtuigen dat ik de zinsnede 'de sabbat, dat is de rustdag' toch anders moet opvatten. Het woord 'sabbat' betekent letterlijk rustdag (tenminste, dat dacht men vroeger). Dus doet de Catechismus niet meer dan een vreemd woord verhelderen. Dat ben ik met hem eens, maar de vraag is waarom de catechismus dat doet. Op die vraag antwoord ik toch zoals ik al geschreven heb: zo legt men een brug tussen de 'sabbat', zoals het vierde gebod daarover spreekt (de zevende dag) en de rustdag die de christelijke kerk kent en kent (de zondag). En ik houd ook staande dat zondag 38 geen belijdende uitspraak doet over de normativiteit van die rust. Men gaat wel uit van een rustdag, maar nergens staat: het vierde gebod vraagt van ons dat wij de zondag houden als vaste rustdag. De opdracht van het vierde gebod wordt direct doorvertaald naar de opdracht om samen te komen. En – zoals ik al schreef – in het licht van de opvattingen bij de Reformatoren is deze terughoudendheid niet toevallig. Want ook onder hen waren er die niet zo'n directe lijn trokken tussen de tekst van het vierde gebod en de opdracht om op zondag te rusten.

Nu zegt Roorda: maar wij lezen de belijdenis toch niet in het licht van de bedoelingen van de opstellers, maar in het licht van de Bijbel. Daarmee ben ik het eens, als wij er dit onder verstaan: wij zijn niet gebondenaan de bedoelingen van de opstellers, maar om de spits van een belijdenisonderdeel goed in beeld te krijgen, is het wel nuttig om daarvan kennis te nemen. En het is mij echt een stap te ver als dit leesprincipe bij de belijdenis mag gaan betekenen dat wij vanuit de Bijbel allerlei punten in een belijdenis antwoord indragen die er met zoveel woorden niet staan, en vervolgens verklaren dat wij ook daaraan gebonden zijn. Dat laatste is volgens mij aan de orde als wij op grond van zondag 38 elkaar willen binden aan een strikte opvatting van de zondagsrust. Als wij vinden dat wij duidelijker moeten zijn over de volledige zondagsrust als direct gebod van God ook voor deze tijd moeten wij daar met elkaar meer werk voor verzetten.

Volgende week hoop ik in het licht van wat de Bijbel zegt, nog wat meer inhoudelijk in te gaan op het vierde gebod.

¹ D.A. Carson (CD) *From Sabbath to Lord's day. A biblical, historical and theological investigation*, Grand Rapids 1982, 252-298.

² C. Steenblok, *Voetius en de sabbat*, Hoorn 1941, 235 noot 160.

³ Vgl voor deze gegevens: Carson (CD), *From sabbath to Lord's day*, 312-341. Steenblok, *Voetius en de sabbat*, 66-84.

⁴ A.Th. van Deursen, *Bavianen en slijkgeuzen. Kerk en kerkvolk ten tijde van Maurits en Oldenbarnevelt*. Franeker z.j., 26vv.

Drs. A.L.Th. de Bruijne is universitair docent Ethiek en Encyclopedie van de theologie aan de Universiteit te Kampen.

uit de kerken

Adreswijzigingen e.d.

Dalfsen * Predikant: A. den Broeder, Bontekamp 11, 7721 VH Dalfsen, tel./fax 0529-435658 (p. 13).

Groningen-Noord * Predikant: H. Venema, adres: Saturnuslaan 29 (p. 25 en p. 39).

Hooghalen * Predikant: R.W.J. Ommen, Laaghalerstraat 12, 9414 AK Hooghalen, tel. 0593-592248 (p. 21 en 67).

Leek * Scriba: I. Siegers, 't Zuden 32, 9351 LG Leek, tel. 0594-516922 (p. 46).

Leusden * Predikant: A. den Broeder, Bontekamp 11, 7721 VH Dalfsen, tel./fax 0529-435658; *

Emeritus: 1 juli 1997. (p. 113).

Maassluis * Scriba: J.K. Gunnink, Postbus 286, 3140 AG Maassluis (p. 145).

Uithuizen * Preekvoorziening: H. Hoogstra, Albrondariep 3, 9981 KN Uithuizen, tel. 0595-432665 (p. 50).

Wezep * Predikant: J. de Wolf, Mignonpad 22, 3816 ET Amersfoort (p. 27 en p. 106).

Synode op Internet

De generale synode heeft op Internet een website geopend met als adres: www.synode.org. Ook benoemde de synode ouderling P.G.B. de Vries tot persvoorlichter. Hij krijgt ondermeer tot taak regionale kerkbladen nieuws te leveren en hij zal mogelijk dagelijks persberichten voor de dagbladen en andere 'snelle media' maken. Daarnaast zal hij de Internetsite van nieuws voorzien.

Wat kunnen wij **betekenen** voor Hongaarse gereformeerden in Oost-Europa?

Kerk wereldwijd

Vraagstelling

Al sinds eeuwen zijn er tal van relaties tussen Hongaarse en Nederlandse gereformeerden. Dat geeft over en weer blijde herkenning: God werkt wereldwijd. Onze Vader heeft op allerlei plaatsen in deze **grote** wereld kinderen.

Bij nader toezien blijkt, hoe rijk geschakeerd het werk van de Geest van Christus is. Overal gaat de Here zijn eigen weg met zijn volk. Ieder land heeft zijn 'eigen' kerkgeschiedenis, waarvan we ook geloven en belijden, dat de Here daar de hand in heeft. Er zijn perioden van rijke bloei van het kerkelijk leven en geloofsleven van Gods kinderen. Maar in ieder land zie je hoe de kerkgeschiedenis ook getekend is door strijd – aanvallen van de duivel van buiten; de macht van de zonde van binnen. Maar in en door al die menselijke kanten heen is het wel onze God, die door alle tijden heen zijn kinderen Thuisbrengt van de einden van de aarde.

Als je dan naar de Hongaarse gereformeerde kerk in Oost-Europa kijkt, dan zie je overeenkomsten en verschillen met onze eigen kerken. Je ziet geloofsblijdschap en een spontane manier van spreken over de Here. Broeders en zusters, die ondanks eeuwenlange druk en vervolging het geloof behouden hebben. Wie de geschiedenis van de gereformeerde kerk in Hongarije tot zich door laat dringen, kan er alleen maar **dien** van onder de indruk raken, dat daar nog steeds een gereformeerde kerk is. **Ondanks** alle aanvallen van de kant van de rooms-katholieke kerk en later van het communisme.

Bij nadere kennismaking zie je ook

veel verschillen met onze kerken: verschillen in kerkelijke structuur en in het functioneren van de gemeenten. Het is een typische volkskerk met een harde kern van trouwe kerkgangers, maar een veel grotere schil met 'randkerkelijken' daar omheen.

Dat er **steeds** weer herkenning was kwam door ons gezamenlijke geloof in de Here Jezus, maar ook door de gemeenschappelijke wortels in de **Reformatie**. De geschriften van Calvijn en Bullinger voerden de Hongaarse christenen in de brede bedding van het **internationaal** calvinisme. De Heidelbergse Catechismus werd ook in Hongarije en Zevenburgen hét leerboek voor de kinderen van de kerk.

Tot aan de Tweede Wereldoorlog was er sprake van een regelmatige uitwisseling van theologische en broederlijke contacten tussen Hongaarse en Nederlandse gereformeerden. Daarna veranderde dat door heel verschillende oorzaken:

- in Nederland leidde de strijd van de 30-er en 40-er jaren tot de Vrijmaking. Veel kerkelijke contacten liepen tot dan toe via de W en de Theologische Hogeschool in Kampen. Door de Vrijmaking 'bleven' een aantal contacten bij de Gereformeerde Kerken (synodaal);
- in Hongarije kwam de tijd van de communistische overheersing, waardoor veel contacten geblokkeerd werden.

Afgezien van losse contacten melden zich pas ná de ineenstorting van het communisme weer studenten van de Hongaarse Gereformeerde kerk voor een vervolgopleiding aan de Broederweg. Toch waren er

in die tijd van onderdrukking van de Hongaarse gereformeerden wel 'officieuze' contacten – zowel theologisch als diaconaal. Predikanten en gemeenteleden trokken vanuit Nederland – en natuurlijk niet alleen daar vandaan! – naar de 'broederschap in Oost-Europa', om hen te versterken – moreel, diaconaal en theologisch, door middel van **materiële** hulptransporten, Bijbels, theologische lectuur en het beleggen van (geheime) **theologen**-conferenties.

Sinds de val van het communisme hebben de Nederlandse 'hulpverleners' de vraag: wat kunnen we nu, in deze nieuwe situatie voor onze broeders en zusters in Oost-Europa **betekenen**? Er zijn immers in de loop van de jaren veel **fijne contacten** gegroeid met gereformeerde christenen in Oost-Europa. Die contacten zouden we niet **graag missen**. Maar hun situatie is enorm veranderd. Daaraan zal ook de wijze van contact-oefening moeten worden aangepast. En de vraag moet ook eerlijk onder ogen worden gezien; hoeveel prijs stellen de Hongaarse broeders en zusters op de voortzetting van de contacten?

Hulpverlening – een terugblik op het verleden

Om te weten, of en hoe contacten kunnen worden voortgezet, zal eerst duidelijk **moeten** zijn: hoe die contacten in het verleden verlopen zijn en **welke** basis er vandaag is voor verdere contacten – van de Hongaarse kant én van onze kant. Om sterke en zwakke kanten van de onderlinge relatie en hulpverlening vanuit Nederland in het verleden te kenschetsen eerst een soort parabel.

Stel je voor: zuster Jansen heeft een gezinnetje met 5 kinderen en een man met een drukke baan. Op een kwade dag krijgt ze een ongeluk. Ze wordt aangereden en krijgt ietsel aan haar mg. Ze wordt bedlegerig en belt de diaconie om hulp – opvang voor de kinderen; wat hulp in de huishouding; een stuk aandacht; een luisterend oor. Die hulp komt snel gelukkig – diakenen; ouderlingen. Allerlei hulpvaardige broeders en zusters. Schitterend. Toch merkt de fam. Jansen nogal wat verschillen tussen de bezoekers.

Neem nu diaken Snel. Die heeft de ogen niet in de zak. Als hij even bij de fam. Jansen in huis rondkijkt, ziet hij al snel, dat er in het huishouden allerlei dingen niet goed lopen. Niet dat het wat met het rugletsel van zr. Jansen te maken heeft, nee, maar nu hij toch een keer wat hulp moet organiseren, kan hij de fam. Jansen meteen wel leren, hoe ze de huishouding moet doen, want eerlijk gezegd gaat dat helemaal niet goed.

Als hij een paar keer bij de fam. Jansen geweest is, wordt hij er niet vrolijker op. Want de fam. is wel blij met de hulp uit de gemeente, maar met de welgemeende adviezen van diaken Snel over de opvoeding en de organisatie van het huishouden gebeurt niet zoveel. En dat zit onze diaken dwars. Je moet immers wel de grote lijnen in de gaten houden, vindt hij. Want je kunt wel de hele tijd beginnen over die rug en dat je pijn hebt en de verhalen van de dokters en zo. Maar wat veel belangrijker is, dat is natuurlijk, dat er thuis veel te weinig gedaan wordt aan de geloofsopvoeding van de kinderen; dat er geen orde en regelmaat is in het gezin. De kinderen komen te laat thuis; ze vergeten catechisatie; doen geen boodschappen en noem maar op... Wat de diaken ook dwars zit is, dat de fam. Jansen wel om hulp vraagt, maar br. Jansen – die heeft nog nooit een poot uitgestoken in huis. En wat doen de kinderen eigenlijk? Kunnen die dan niet wat meer meehelpen?

De fam. Jansen is erg blij met de geboden hulp, maar met de opmerkingen van diaken Snel over het huishouden en het opvoeden van de kinderen en de dagelijkse gang van zaken in huis zijn ze minder blij. In hun hart geven ze de diaken vaak wel gelijk – er zijn dingen, die best wel anders kunnen. Maar zo gemakkelijk als hij de zaken voorstelt is het allemaal niet. Bovendien doen ze het al vanaf het begin van hun trouwen zo – en eigenlijk zijn ze er in het gezin helemaal aan gewend dat het zo gaat. En daar komt bij: ze hebben nu wel andere dingen aan hun hoofd. Dat zeggen ze ook tegen de diaken: er zit best wel wat in, in wat je zegt, maar het is nu allemaal net wat te veel. Eerst maar eens zien, dat we goed door deze periode heenkomen.

Onze trouwe wijkdiaken laat het er niet bij zitten. Hij gaat naar de wijkouderling Krachtig en vertelt hem over de problemen in het gezin Jansen. Het grootste probleem, w zegt Snel, is niet die rug of die pijn, maar dat er geen fatsoenlijke geloofsopvoeding is; dat maar wat gerommeld wordt in huis. En dat ze alles aan anderen overlaten. Wijkouderling Krachtig weet wat hem te doen staat. Hij is niet verkozen tot ouderling en is nog niet eerder bij de fam. geweest. Maar hij heeft wel goed in zijn oren geknoopt wat de diaken gezegd heeft: doorstoten naar de kern. Je niet laten afleiden door alle omstandigheden. Hij merkt al spoedig wat de diaken ook al gezegd had: er wordt steeds maar gepraat over de rug van zr. Jansen, maar niet over de kern van de zaak – de gang van zaken in het gezin, de geloofsopvoeding, de passiviteit van br. Jansen enz.

Met de Bijbel in de hand kost het de wijkouderling niet veel moeite om het gezin Jansen duidelijk te maken, dat het Met goed met hen gaat; dat ze tekort schieten in de geloofsopvoeding van hun kinderen. Dat het echte probleem niet de ziekte van zr. Jansen is, maar dat er heel andere zaken spelen. Gelukkig kan br. Krachtig aan de hand van

voorbeelden uit zijn eigen gezin goed duidelijk maken, dat het ook heel anders kan. Bij kan boeiend vertellen over zijn eigen gezin. De fam. Jansen krijgt op een avond ook bezoek van diaken Luister. Hij weet niet veel van de fam. Jansen, maar heeft wel iets gehoord, over de moeilijke jeugd van br. Jansen. Hij heeft van de burens van de fam. Jansen gehoord, dat je bij de fam. Jansen altijd aan kunt komen. Het is misschien niet zo goed geordend – maar het is wel echt een zoete inval. Ze staan altijd voor je Haar. Er zijn altijd vriendjes en vriendinnetjes over de vloer. Iedereen kan er mee eten.

Diaken Luister wipt eerst nog even aan bij ouderling Krachtig, om snel wat te regelen. Hij komt onaangekondigd. De kinderen hebben net ergens flinke ruzie over en vader Krachtig is moe uit zijn werk gekomen en dat laat hij merken ook. Gelukkig zijn de kinderen snel stil als het bezoek aanbelt. De fam. zit nog aan tafel in de eetkeuken. Een slecht moment dus voor bewek. Diaken Luister kan wel even wachten in de huiskamer, tot het gezin klaar is met eten.

Nadat er wat dingen zijn afgesproken, stapt diaken Luister weer op de fiets en rijdt naar de fam. Jansen. Daar zijn ze nog later met eten. Kom erbij zitten, zegt vader Jansen, we zouden net gaan zingen. We zingen altijd het psalmversje wat de kinderen op school moeten leren en dan zingen we nog fijn wat uit de E&R-bundel. Diaken Luister zingt mee. Hij geniet van de gezelligheid.

Dan vraagt hij hoe het is. Hij hoort de verhalen van de rug van zr. Jansen; het loopt allemaal niet zo lekker in het gezin. Zr. Jansen verzucht: ja, zoals het in liet gezin van br. Krachtig gaat, zo zal het bij ons wel nooit worden. Daar is alles zo goed georganiseerd – echt een model-gezin. En br. Krachtig kent de Bijbel zo goed en kan Het ook allemaal zo mooi met teksten laten zien, hoe het moet...

Diaken Luister zegt nou, mis-

schien hebben jullie wel **een** beetje een te mooi beeld van **hoe** **geweldig** anderen het doen; en misschien ben je wel erg negatief over je eigen gezin. Ik vond het heel mooi, zoals we hier net **samen** hebben zitten zingen. En wat u zegt over dat het allemaal niet zo lekker loopt – **och**, als ik naar mijn eigen gezin **kijk**, dan weet ik wel, dat het heus niet zo gemakkelijk is, om in de praktijk van iedere dag de Here te dienen. Br. Jansen kijkt wat verbaasd en ongelovig. 'Kunt u daar dan **een** voorbeeld van geven?' Diaken Luister zegt: 'Nou, **waar** wij het bv. moeilijk **mee** hebben dat is, hoe we onze kinderen mee kunnen krijgen naar de **kerk**; en catechisatie daar vinden ze ook **niets** aan.' Zr. Jansen **kijkt** zichtbaar opgelucht. Ze wil niet opscheppen, **maar** haar oudste dochters **zijn** afgelopen **zomer** naar **een** Bijbelweek geweest – en ze kwamen heel enthousiast terug. Sinds die tijd zingen ze ook **samen** aan tafel.

Dan vraagt de diaken: 'wat is voor jullie dan het **grootste** probleem?' En dan komt er een heel **gesprek** los, **over** geloofsvragen, over de opvoeding van de kinderen, over vlaggen, **waar** br. Jansen al sinds zijn jeugd mee worstelt; **over** wat zr. Jansen **meemaakte** toen ze 16 was; over de manier waarop ze aan elkaar gekomen **zijn**; over hoe ze proberen **dingen** te veranderen in hun leven, maar het lukt niet; over het **onbegrip** van ambtsdragers, die niets wisten van wat ze vroeger allemaal hadden **meegemaakt**; over allerlei goede adviezen, **waar** ze zo moedeloos van werden...

Diaken Luister **ging** weg. Hij had geen adviezen gegeven. Een beetje **zwak** misschien, maar hij had wel de indruk, dat hij het vertrouwen gewonnen had **van** de **fam. Jansen**. Een paar weken later hoort diaken Luister, dat zr. Jansen op een **wonderbaarlijke wijze** genezen is. Bijna van de ene **dag** op de andere kan ze weer een heleboel. Hij gaat er weer heen. Na een verslag van de veranderingen gehoord te hebben **vraagt** hij: **zijn** er misschien **dingen**, waar

ik je bij kan helpen? Nou, zegt vader Jansen, je **kent** ons gezin. Ik zou **het** wel **fijn** vinden, als je nu eens wat meer zou vertellen over **hoe** jullie nu omgaan met...

Van hulpverlening naar partnership

Beide manieren van hulpverlening vonden ook in Oost-Europa plaats. Bet is regelmatig voorgekomen, dat er **hulp** geboden werd, **waar** de mensen werkelijk om verlegen zaten; **waar** om gevraagd werd. **Niet** alleen materiële hulp, maar ook vertaalde literatuur zoals de 'catechismus voor ouderlingen'; Sola Scriptura; de kinderbijbel van Ingwersen – boeken, die door talloze mensen gebruikt en gewaardeerd werden. Er kwamen mensen uit Nederland, dit de situatie van de Hongaarse **gereformeerden** probeerden te begrijpen en met hen wilden meededen.

Er was echter ook vaak **een** soort 'zendingsmotief' in de **contactoefening** – stichting Fundament en haar voorgangers wilden bijdragen aan de 'versterking van het gereformeerde karakter' van de kerken in Oost-Europa. Dit **goedbedoelde** motief heeft niet alleen goede vruchten afgeworpen, maar ook vertroebelend **gewerkt** in de verhoudingen. Omdat er sprake was van **een** **afhankelijkheidsrelatie** bij de Hongaarse broeders en zusters was er **lang** niet altijd een goede **landingsplek** voor de aangereikte geestelijke versterking.

Er was **vaak** sprake van een **on-evenwichtigerelatie**. Pogingen om Hongaarse broeders of **zusters** een lezing te laten houden en zo een **vorm** van 'partnership' te creëren strandden op allerlei **praktische** belemmeringen; de gevolgen van de geestelijke onvrijheid. Maar ook op een soort **minderwaardigheidsgevoel** bij de christenen in Oost-Europa **ten** opzichte van de **bezoekers** uit het Westen, die immer alle mogelijkheden tot studie en **ontwikkeling** bezaten, die in **het** **Oosten** ontbraken. Er was ook **een** gebrek aan

motivatie, om over de aangesneden thema's werkelijk door te praten, omdat de Hongaarse broeders **en** **zusters** niet het idee **hadden**, dat hun situatie werkelijk begrepen werd door de hulpverleners.

De laatste decennia bestond er in de contacten **een** **hulpverleningsrelatie**:

- **morele** ondersteuning van broeders en zusters in een situatie van onvrijheid
- de nadruk lag **vanzelfsprekend** sterk op wat wij vanuit Nederland brachten – lezingen; theologische **literatuur** in de vorm van korte ontmoetingen en korte theologische conferenties.

Er is nu nog sprake van wel materiële hulpverlening, **maar** een relatie in de nieuwe omstandigheden zal de vorm moeten **krijgen** van een relatie tussen in geestelijk opzicht gelijkwaardigepartners. Hulpverlening aan broeders en zusters in nood is wat anders dan het aangaan van een relatie op basis **van** **geestelijke** herkenning. Dat vraagt van ons, dat we ons opnieuw **inleven** in **de** situatie van de kerken daar.

Daarbij gaan ook de kerkelijke verschillen veel meer meespelen:

- **de structuur van de Hongaarse** gereformeerde kerk is **hiërarchisch**, met bisschoppen en permanente synodes;
- **de gemeentes draaien** nog steeds veelal op de predikanten; aan kader is groot gebrek;
- de Hongaarse gereformeerde kerk is een volkskerk, met veel papieren leden; kerkelijke tucht ontbreekt grotendeels;
- de Hongaarse **gereformeerde** kerk neemt deel in **grote** oecumenische organisaties zoals de WARC;
- er zijn vrouwen toegelaten in alle ambten;
- de Hongaarse **gereformeerde kerk** is een modaliteiten-kerk – naast predikanten die werkelijk gereformeerd willen zijn, functioneren er ook meer vrijzinnige predikanten.

Partnership - de toekomst...

Omdat veel zaken nog niet zijn uitgekristalliseerd in de Hongaarse gereformeerde kerken, **kan** ik niet meer doen, dan enkele hoofdlijnen aanwijzen, die volgens **mij** belangrijk zijn bij het evalueren en vorm geven van verdere contacten met de Hongaarse broeders **en** zusters.

a. Gezien de vele broederlijke banden uit het verleden, is het belangrijk om samen met de Hongaren te **zoeken** naar mogelijkheden om ieder in eigen verantwoordelijkheid voor de Here, kerk van onze Here Jezus Christus in deze tijd te zijn.

b. We zullen ons van onze kant dan wel opnieuw moeten verdiepen in **de** situatie in de kerken daar: welke geestelijke koers willen de kerken in deze nieuwe tijd van vrijheid varen? Wat zijn de **ontwikkelingen** binnen de Hongaarse gereformeerde kerken in de verschillende gebieden?

c. Open en eerlijk moet met de diverse instanties en relaties binnen **de** Hongaarse kerken worden besproken, wat we in het licht van **hun** en onze eigen kerkgeschiedenis en de **verschillende** kerkelijke situatie voor elkaar **kunnen** betekenen.

d. Gezien het feit, dat wij uit een 'hulpverlenerssituatie' komen, zal de verantwoordelijkheid voor het wel of niet continueren van bepaalde contacten in de eerste plaats bij de Hongaarse gereformeerden moeten liggen – het zou niet goed zijn, om ter wille van wat we in het verleden gedaan hebben nu een bepaalde relatie te 'claimen'.

e. Vragen om uitwisseling van ervaring en contact zullen in een sfeer van partnership moeten worden besproken. Het is voor niemand goed, wanneer Hongaarse gereformeerden door ons of zichzelf **weer** in een **afhankelijkheidspositie** worden geplaatst.

f. Onze presentie daar **kan** uit **de** aard der **zaak** niet het **karakter** dragen van 'zending'. Maar het **aangaan** van **officiële** kerkelijke banden zal ook niet eenvoudig **zijn**, gezien de vele verschillen die er on-

danks de wederzijdse herkenning zijn. Het is trouwens **ook** de vraag, of de leiding van de Hongaarse gereformeerde kerken zulke **contacten** op prijs stelt.

g. Het is belangrijk, dat we ruimshartig **zijn** in het beschikbaar stellen van onze in vrijheid opgebouwde ervaring **en** kennis op het gebied van de gereformeerde theologie, gemeenteopbouw en pastoraat door het aanbieden van studiebeurzen, het meewerken aan conferenties en opleidingen.

h. Inmiddels is door Fundament en andere organisaties een **bepaalde** koers ingezet. **Er** wordt gezocht **naar** vormen van 'partnership' met personen, gemeentes **en** kerkelijke organisaties. Die contacten verlopen dus niet via de 'kerkieiding'. Basis voor die contacten op een 'lager niveau' is de broederlijke herkenning op basis van de Bijbel **en** de gereformeerde belijdenis. In dat kader zijn er contacten met de Hongaarse gereformeerde **ouderlingenbond**; gemeente-contacten; relaties tussen gereformeerde scholen; gezamenlijke **diaconale projecten** zoals Stichting 'De Rots' etc.

i. De vraag of het **goed** is, dit soort **contactoefening** steeds op dit 'officieuze' niveau voort te zetten kan nu moeilijk beantwoord worden. Het is enerzijds belangrijk om niet in een **alles-of-niets** discussie terecht te **komen**: kerkelijke banden kunnen er in allerlei soorten en maten **zijn**.

Anderzijds moet er ook nuchterheid zijn: als in de nieuwe situatie zou blijken, dat we steeds verder uit elkaar groeien, moeten we daar ook eerlijke conclusies aan verbinden. De contacten **tussen** Fundament en BBK (**Betrekkingen** Buitenlandse Kerken) zijn in dit verband van blijvend belang.

Tenslotte mogen we de Heer van de kerk bidden, om zegen op het werk dat door gereformeerden in Oost-europa verricht wordt in trouw en afhankelijkheid van Hem. Dat gebed is voor de **kerk** van Christus op alle plaatsen onmisbaar.

¹ Bewerkte versie van een lezing op de jaarvergadering 1998 van Stichting Fundament.

² Hoewel er veel voor te zeggen valt niet van 'Oost-Europa' te spreken, maar van 'Midden-Europa' pas ik me aan bij het ingeburgerde spraakgebruik.

'Hongaarse' gereformeerden zijn in Oost-Europa niet alleen te vinden in Hongarije, maar ook in Roemenië, Oekraïne, Slowakije, Servië, Kroatië...

Drs. J.J.A. Colijn is predikant van de Gereformeerde Kerk te IJsselmuiden en is uitgezonden geweest door Fundament voor doecer- en opbouwwerk in Oost-Europa.

Rapporten.....

bv

drukkerij

Postbus 10-3750 GA Bunschoten-Spakenburg
Tel 10331 299 79 99 - Fax 10331 299 79 98

Heeft u wel eens
overwogen om een
abonnement op
De Reformatie
te nemen?

Bel 0113 - 21 55 91

DE REFORMATIE

Thema-nummer

"Asielzoekers"

bel: 01 13 - 21 55 91
voor extra nummers,
£ 2,50 (excl. porto).

CHRISTEN-STUDENTEN AAN DE UNIVERSITEIT: HOE VERGAAT HET HEN?

H.G.L. Peels

f enleving

De start van het academische jaar ligt inmiddels al zo'n twee maanden achter ons. We beseffen dat opnieuw duizenden christen-jongeren de gang naar de universiteit en hogeschool hebben gemaakt. Sommigen deden dat voor het eerst, terwijl ze met hun overstap van voortgezet onderwijs naar hoger onderwijs een nieuwe levensfase ingingen. Deze overgang gaat meestal gepaard met ingrijpende veranderingen: **weg van** thuis, een nieuwe omgeving, confrontatie met allerlei nieuwe opvattingen en **levensstijlen**.

In Nederland kennen wij de vrijheid van onderwijs, **een** kostbaar goed. Deze vrijheid **maakte** het mogelijk om basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs met een duidelijk christelijke identiteit op te richten. Hoe belangrijk vinden we het, dat onze kinderen **onderwijs** ontvangen bij het licht van de Bijbel. Maar wat komt na de middelbare school? Dan blijken vormen van christelijk onderwijs schaars te zijn. Er is een beperkt aantal **christelijke HBO-instellingen**, maar op universitair niveau is er – afgezien van enkele theologische opleidingen – vrijwel niets.

Wat moet het voor jongeren betekenen, om hun wetenschappelijke opleiding te ontvangen in een 'neutrale' seculiere omgeving? Studerende jongeren komen al snel voor ingrijpende vragen te staan. Wat is de relatie tussen aan de ene kant de levensovertuiging die zij van huis uit meekregen, en aan de andere kant de beoefening van de wetenschap op de universiteit? De problemen **kunnen** op dit punt echt groot worden. Aan de universiteiten zelf is namelijk nog maar weinig ruimte voor christelijke inzichten, waar-

door studenten het gevoel krijgen dat de wereld van het geloof en de wereld van de wetenschap nauwelijks raakvlakken hebben. Het gevaar is niet denkbeeldig dat in deze situatie jonge christen-studenten, zeker als zij (nog) niet tot een vaste **levensoriëntatie** zijn gekomen, tijdens hun jaren aan de universiteit zullen stranden, kerk en geloof **vaarwel** zeggen. Hoe gaan christen-jongeren zelf met deze **dingen** om? Hoe gaan de kerken hier mee om? Hoe spelen christelijke organisaties op het gebied van wetenschap hier op in? Een moment **van** nadenken is voldoende om de noodzaak ervan in te zien, dat initiatieven gericht op christen-studenten aan de **Nederlandse** universiteiten stevig worden ondersteund.

Het Christelijk Academisch Netwerk (CAN) – een samenwerkingsverband van dertien christelijk-wetenschappelijke instellingen – wil in dezen **aanspreekpunt** zijn voor activiteiten en initiatieven. Aangesloten bij het CAN zijn organisaties die christen-studenten proberen te bereiken door cursussen, publicaties, conferenties en colleges. Het CAN zoekt via zijn leden naar wegen om studenten te helpen bij het vormen van een christelijke visie op mens, wetenschap en samenleving. **Studenten** worden aangemoedigd de vele mogelijkheden te benutten, o.a. door lid te worden van christelijke studentenverenigingen en door gebruik te maken van het collegeaanbod dat voor hen wordt ontwikkeld (via bijzondere leerstoelen e.d.).

Gelukkig gebeurt er op **het terrein** van de vorming van jonge chris-

ten-studenten heel wat, zij het veelal van buiten de directe universitaire verbanden. Des te meer is het van belang dat in de kerken het besef gaat groeien welke **belangrijke** zaken hier op het spel staan. Te vaak blijken jongeren tussen wal en schip te vallen, mede omdat ze onvoldoende **steun** vanuit hun omgeving ontvingen. **Krijgen** christen-studenten extra aandacht en begeleiding door ouderlingen en predikanten? Weten deze jongeren van het bestaan van een goede christelijke studentenvereniging, wie attendeert hen erop? Hoe is de aansluiting met het kerkelijk milieu in de studentenstad?

Even belangrijk is het dat christen-jongeren worden gestimuleerd de relatie tussen geloof en (hun) vakwetenschap goed te doordenken. Christen-academici zijn niet van geringe betekenis voor het **kerkelijk** en christelijk leven, zij zijn het immers die vaak geroepen zullen worden leiding te geven. Christen-academici die een gelovige visie hebben ontwikkeld op allerlei vragen in cultuur en wetenschap, fungeren soms op bijzondere wijze als een zoutend zout. Vanzelfsprekend ontstaat deze visie tijdens de universitaire studie niet zomaar spontaan. Onze christen-jongeren hebben behoefte aan stimulansen **uit** hun omgeving, om deze weg van zelfstudie bewust te gaan.

Het CAN wil graag attenderen op mogelijkheden die er zijn voor studenten om hun weg door de wetenschap samen met andere christenen te gaan. Dat behelst tevens een **appel**: hier ligt een blijvende roeping voor christelijke ouders, jeugdwerkers, voorgangers en predikanten. De lidorganisaties **van** het

CAN roepen allen op om aandacht en (gebeds)steun te geven aan hen die in de universitaire wereld werkzaam zijn, zowel christen-wetenschappers als christen-studenten. De zaak waar het om gaat is het waard!

Namens het CAN-bestuur,
prof. dr. B.G.L. Peels

De CAN-participanten zijn:

- Christelijke Vereniging voor Psychiaters, Psychologen en Psychotherapeuten
- Gereformeerd Wetenschappelijk Genootschap
- International Fellowship of Evangelical Students - Nederland
- Stichting prof. Dr. G.A. Lindeboom Instituut (centrum voor medische ethiek)
- Stichting Evangelische Hogeschool
- Stichting Instituut voor Cultuurethiek
- Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte
- Stichting Christelijk Studiecentrum XCS
- Studiegezelschap van Evangelische Oud- en Nieuwtestamentici
- Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland
- Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken (Vrijemaakt) in Nederland
- Vereniging van Christen-historici
- Vereniging van Christen-pedagogen en -beroepsopvoeders

Nadere informatie te verkrijgen bij:
Christelijk Academisch Netwerk
Puntenburgerlaan 85
3812 CC Amersfoort

Nieuw uitgekomen

Filosofie van de theologie door H.M. Kuitert.

De tijden dat theologie de koningin der wetens — en werd genoemd, zijn voorbij. Het wetenschapsbegrip heeft vele verschuivingen doorgemaakt. De vraag kwam op of theologie nog wel paste onder de hoed van een modern wetenschapsbegrip. Dit boek gaat over de vraag op welke manier theologie als wetenschap voortbestaan kan en zijn plaats aan de universiteit behouden kan.

Uitgeverij Ten Have Baarn,
f 24,90 (117 blz.)

Ouderling, waar begin je aan?

door ds. Jan Winter.

Dit boekje is een handreiking voor de beginnende ouderling. De auteur mist in het dagelijks leven de opleiding tot ouderling en wil met dit boekje in deze lacune voorzien.

Vragen die aan de orde komen zijn: Wat zijn de taken van de ouderling? Welke gespreksthemata stel je aan de orde op het huisbezoek?

Wie ga je bezoeken? Ga je alleen of met zijn tweeën? Wat zijn geschikte bijbelteksten om te lezen? Wat gebeurt er op kerkenraadsvergaderingen? Waar vind je hulpverlenende instanties? Wat wordt er van je verwacht tijdens de kerkdiensten? Uitgeverij Buijten & Schipperheijn Amsterdam, f 19,50 (96 blz.)

Sporen van de wederkomst van Jezus Christus

door ds. R.H. Keegstra.

De auteur van deze uitgave laat zien, dat de noden en weën uit de Openbaring van Johannes meer dan een dreiging inhouden. Hij tracht een ruimer godsbeeld van Jezus Christus te tonen, dan in onze tijd in het algemeen wordt aangeno-

men. Ds. Keegstra toont in zijn uitleg en toepassing op schokkende wijze hoe Jezus als de Almachtige Zoon in het verleden en het heden, de wereld weet te gebruiken ten dienste van de geroepen mens, te weten Israël en de Kerk. Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre Goes, f 17,50 (174 blz.)

De Jezusbeweging; een sociologische bijdrage tot de ontstaansgeschiedenis van het vroege christendom door G. Theissen.

Deze sociaal-historische sociaal-psychologische benadering van het ontstaan van het vroege christendom geeft ons inzicht in de sociale dimensie van dit vroege christendom en de rol die Jezus en zijn volgelingen daarin hebben gespeeld. Theissen bespreekt de wisselwerking tussen maatschappelijke omstandigheden en de ontwikkeling, groei en verbreiding van het christendom.

Uitgeverij Ten Have Baarn, f 24,90 (127 blz.)

Nachtboek van de ziel

door W.J. Ouweneel.

In dit boek vertelt en analyseert de auteur zijn eigen dromen, die hem geholpen hebben uit een "midlifecrisis" omhoog te komen. Het boek is geschreven vanuit de opvatting dat God ook gebruik kan maken van dromen als opvoedingsmethode voor onze geestelijke groei en wil een aanmoediging zijn voor anderen om door middel van droomanalyse zichzelf onder de loep te nemen. Uitgeverij Medema Vaassen & Uitgeverij Buijten & Schipperheijn Amsterdam f 37,50 (262 blz.)

Ali C. Drost-Brouwer

in prijs verlaagd

MEER
DAN EEN
BELOFTE

Van f 25,90
voor
maar f 9,95
Ing. 222 pag.

Verkrijgbaar bij de boekhandel

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25
4460 AA Goes
Telefoon 0113-215591

'GENADIG HEER, DIE AL MIJN ZWAKHEID WEET'

lied van de week

De selectie liederen uit het Liedboek bevat verschillende avondmaalsliederen. De meeste daarvan zijn te vinden in de rubriek 'belijdenis, doop en avondmaal' (331-366) – het lied van deze week, 'Genadig Heer, die al mijn zwakheid weet', is er een van. Maar ook elders in het Liedboek zijn liederen te vinden die kunnen fungeren als avondmaalslied, zoals bijvoorbeeld de liederen 15, 112, 188 of 408. Wie al deze liederen vergelijkt, ziet dat het vaak om totaal verschillende liederen gaat; bij het ene lied staat het Lam Gods centraal (188), in het andere de bruiloft van het Lam (112), bij weer een ander gaat het om aanbidding (356) terwijl een volgende is bedoeld als lofprijzing aan het slot van de viering (15 en 408). Dat maakt het mogelijk om de liederen bij het Avondmaal zo te kiezen dat de invalshoek van de viering wordt versterkt. Lied 358 concentreert zich op de persoonlijke beleving van het avondmaal. De tekst is opgebouwd naar de gang van het avondmaal: voorbereiding en verootmoediging (str. 1), nodiging (str. 2-4), communie (str. 5) en dankzegging (str. 6). Er zijn verschillende bijbelplaatsen in terug te vinden, zoals Ps. 51, 3 en 13 (str. 1), 1 Cor. 11, 24v (str. 2), Luk. 1, 52v (str. 3), Ps. 146, 7 en Joh. 4, 11-15 (str. 4) en 1 Cor. 10, 16 (str. 5 en 6).

Gebruik

Hoewel de tekst van het lied duidelijk is, is het niet gemakkelijk om dit lied op een juiste manier te ge-

bruiken. De inhoud komt deels overeen met die van het avondmaalsformulier, anderzijds volgt het lied de gang van de avondmaalsviering. Deze twee gegevens kunnen de voorganger ertoe verleiden het lied te verdelen over de gehele viering; de verschillende strofen worden dan gezongen op 'passende momenten'. Op het eerste gezicht lijkt dat misschien een goede oplossing, maar het leidt wel tot versnippering. De eenheid van de tekst, een belangrijk kenmerk van het lied, gaat verloren en de afzonderlijke strofen verworden tot 'liedjes tussendoor'. Van de oorspronkelijke zeggingskracht van de tekst blijft zo niets over. Het lied vraagt er om in zijn geheel gezongen te worden. Daarom kan het het beste gezongen worden tijdens het aangaan. Het zal duidelijk zijn dat dit vraagt om een doorlopende viering: een lopende viering of een niet meer dan één tafel. De avondmaalsgangers zingen zichzelf elkander dit lied toe, al zingend bidden ze, al biddend mediteren ze over hun eigen zwakheid en de rijkdom van Gods beloften. Het moge duidelijk zijn dat dit het eigen karakter van dit lied is: meditatief, gericht op een innige beleving van de viering, in het verlanget daarvan, versterking van het geloof.

Melodie

Het meditatieve, ingekeerde karakter van dit lied wordt versterkt door de melodie. Ze is ontleend aan het

overbekende Engelse lied 'Abide with me' ('Blijf mij nabij, wanneer het duister daalt', zie lied 392 in het Liedboek).

De melodie werd geschreven door William Henry Monk (1823-1889), een belangrijk man in de Engelse kerkmuziekgeschiedenis van de 19de eeuw. Hij schreef de melodie met het oog op ten gezangenbundel die hijzelf redigeerde 'Hymns Ancient and Modern' (1861). Het is niet Monks enige melodie, wel zijn bekendste. Dat zal ongetwijfeld komen door de combinatie met de tekst van 'Abide with me', maar ook de kracht van de melodie zelf ligt eraan te grondslag.

Die kracht is vooral gelegen in de eenvoud. Zo is de melodie beperkt van omvang: niet meer dan zes tonen. Die kracht is ook gelegen in de uitstraling van de melodie: eenvoudig en herkenbaar, te karakteriseren met het woord 'overgave'. Een van de middelen die de componist daarvoor gebruikte was de beginnoot van de eerste drie regels. Het is steeds dezelfde noot, niet de slotnoot van de gebruikte toonsoort maar de derde noot (terts). Het gebruik van deze noot op deze plaats versterkt het sensibele karakter van de melodie. Let in dit verband ook eens op de werking van de slotnoot van r. 3, de beginnoot van r. 4 en het ritme van r. 4 dat t.o.v. dat in de eerste drie regels is gewijzigd. Overigens loopt de melodie door het gevoelige karakter ook een gevaar, een gevaar dat versterkt wordt door de lading die de oorspronkelijke tekst in de loop der tijden heeft meegekregen. Dat gevaar is een te sentimentele

358 Genadig Heer, die al mijn zwakheid weet

Eventide

William Henry Monk 1823-1889

r Ge - na - dig Heer, die al mijn zwakheid weet,
 wil mij ver - ge - ven wat ik U mis - deed;
 ver - werp mij niet, die op uw vrijspraak wacht,
 maar troost mij met uw woord: het is vol - bracht.

- 2 Gij hebt mij, Heer, geroepen aan uw dis,
 het heilig feest van uw gedachtenis;
 schenk mij uw Geest, opdat ik U ontmoet
 in 't teken van uw lichaam en uw bloed.
- 3 Gij, die voor armen rijkdom hebt bereid,
 voor onrechtvaardigen gerechtigheid,
 zie, hoe naar U zich mijn verlangen wendt
 en leid mij zelf, Heer, tot uw sacrament.
- 4 Wie geeft het brood, dat hongerigen voedt,
 waar is de bron waaruit ik drinken moet?
 Gij, Heer, alleen kunt mijn genezing zijn;
 voed mij en drenk mij met uw brood en wijn.
- 5 Nu ik mijn hand strek naar 't gebroken brood
 en neem de beker, die Gij zelf mij boodt,
 hoe komt Gij met uw goedheid mij nabij;
 berg me in uw liefde, Heer, en zegen mij.
- 6 U wil ik danken, grote Levensvorst;
 Gij hebt gestild mijn honger en mijn dorst.
 Uw kracht, uw leven daalde in mij neer;
 in uw gemeenschap wil ik blijven, Heer.

Pieter Dinus Kuiper, (1900-1966)

manier van interpreteren en dus van zingen. Let daarom op het tempo (niet te snel, maar beslist niet te stroperig) en op de intentie (rust en overgave is iets anders dan de intentie waarmee een **startlap** wordt gezongen).

Pieter Dinus Kuiper

De dichter van 'Genadig Heer, die al mijn zwakheid weet' is Pieter Dinus Kuiper. Voor gebruikers van het Gereformeerd Kerkboek is dat een bekende naam; hij is ook te vinden bij gezang 24 ('De dag van onze Vorst brak aan'; zie lied 229 in het Liedboek). Beide gezangen waren eerder opgenomen in de proefbundel met 119 gezangen van de Geref. Kerken (syn.) uit 1961. Kuiper was voorzitter van het deputaatschap dat deze proefbundel samenstelde. Ook was hij nauw betrokken bij de oprichting van de Interkerkelijke Stichting voor de Psalmberijming (later: Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied). De twee liederen van Kuiper die in het Liedboek zijn opgenomen hebben een eigen toon, warm en eenvoudig. Zijn collega en medebetrokkene bij het kerklied P. G. Kunst gaf een rake typering toen hij schreef: 'Beide liederen Sperende dichter: *'man van eenvoud, prediker van het heil in Christus en zanger van de genade door de Levensvorst (Compendium).*

A. de Heer-de Jong is musicus en publicist (kerk)muziek en liturgie. Zij woont te Amersfoort.

Kopiëren van dit artikel is toegestaan, maar een uitsluitend kopiëren van het lied is niet geoorloofd.

Persbericht

Nederlands Bijbelgenootschap organiseert in april ledenwerfactie

Het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG) houdt in april 1999 een landelijke ledenwerfactie onder het motto: Lees, leef, geef de Bijbel. In de actieweek van 19 tot en met 24 april 1999 zullen ongeveer 15.000 vrijwilligers persoonlijk een brief overhandigen met informatie van het bijbelgenootschap aan kerkliden die nog geen lid zijn van het NBG. De noodzaak van deze actie komt voort uit de toenemende internationale vraag naar bijbels; deze vraag is veel groter dan het aanbod. Het NBG wil met de ledenwerfactie het gat tussen vraag en aanbod verkleinen.

Daarnaast streeft het bijbelgenootschap ernaar de positie van de Bijbel in Nederland te versterken, onder andere door de Bijbel te vertalen en te verspreiden. Het aantal leden bedraagt momenteel 235.000. Het NBG houdt eens in de vijf jaar een landelijke ledenwerfactie. De organisatie streeft ernaar dit aantal met 25.000 nieuwe leden te vergroten. Vanaf 25,- per jaar kan men lid worden van het NBG. Nieuwe leden ontvangen het bijbelboek Handelingen in de Nieuwe Bijbelvertaling.

Argumenten om lid te worden van het Nederlands Bijbelgenootschap

- Internationaal is de vraag naar bijbels veel hoger dan het aanbod. Het NBG wil voorzien in deze grote behoefte aan bijbels. Daarvoor is uw hulp onontbeerlijk!
- Geen Bijbel in huis terwijl je er dolgraag in wilt lezen! Dit is de bittere werkelijkheid voor onge-

veer de helft van de christenen op de wereld. Zij zien ernaar uit om de Bijbel als een kostbare schat in ontvangst te nemen.

Helpt u mee?

Elk jaar draagt het NBG financieel bij aan de Wereldbond van Bijbelgenootschappen. De Wereldbond voorziet in de financiën van diverse bijbelprojecten. Toch heeft niet ieder jaar ongeveer honderd projecten niet doorgaan. Helpt u mee daar wat aan te doen?

- Het aantal talen waarin de Bijbel, het Nieuwe Testament of een bijbelboek is vertaald, ligt op ongeveer 2200. Het aantal talen in de wereld wordt geschat op 6000. De vertaalorganisaties wereldwijd zijn van mening dat in ieder geval in 4000 talen de Bijbel of delen daarvan beschikbaar moeten zijn. Nieuwe leden zijn hard nodig om in de wereldwijde behoefte aan bijbels te kunnen voorzien.
- Ieder mens moet de mogelijkheid hebben om een eigen exemplaar te bezitten van het Woord van God in zijn of haar moedertaal, ongeacht cultuur of geloof. Deze visie heeft het Nederlands Bijbelgenootschap. Om dit concreet te maken, bestaat de doelstelling van het NBG uit vier hoofdpunten: het vertalen, drukken, verspreiden van de Bijbel en het bevorderen van het gebruik. Samen met 135 andere bijbelgenootschappen werkt het NBG aan de verwezenlijking hiervan. Werk u mee?
- De Bijbel moet leesbaar zijn en blijven. Daarom kwam het NBG in 1951 met een 'officiële' bijbelvertalingen in 1983 met de Groot Nieuws Bijbel en daarom werkt het NBG nu samen met de Katholieke Bijbelstichting hard aan de Nieuwe Bijbelvertaling.

Het NBG wil ook voor de komende generaties zorgen voor een goede bijbelvertaling. Helpt u mee dit vertaalwerk mogelijk te maken?

- Het NBG wil het bijbelgebruik in Nederland bevorderen. Daarom geeft het hulpmiddelen bij de Bijbel uit, organiseert tentoonstellingen en is een van de initiatiefnemers van het Jaar met de Bijbel. Helpt u het NBG om in Nederland de Bijbel meer op te krijgen?

Aanbeveling

Deputaten Bijbelvertaling van de Gereformeerde Kerken in Nederland willen op persoonlijke titel de vraag van het Nederlands Bijbelgenootschap van harte ondersteunen.

Het NBG heeft als hoofddoelstelling het verspreiden en doorgeven van de Bijbel. Dit zet aan het werk op vijf terreinen.

- vertalen van de bijbeltekst
- uitgeven van bijbels, bijbelgedeelten en andere uitgaven
- verkopen en beschikbaar stellen van bijbels
- bevorderen van bijbelgebruik
- steunen van bijbelwerk, nationaal en internationaal.

Wij maken als Gereformeerde Kerken op vier van de vijf terreinen van deze diensten gebruik. Het bevorderen van bijbelgebruik is iets dat we graag aan de plaatselijke kerken overlaten.

Een belangrijk moment in de afgelopen vijf jaar was het gereedkomen van de Bijbel in het Papiament, van groot belang voor de bewoners van de Nederlandse Antillen en het zendingswerk aldaar. Dit vertaalproject is vanuit het NBG ondersteund.

Voor ons eigen land valt te wijzen op het belang van de Nieuwe bij-

belvertaling voor kerkelijk gebruik. Daarvan hopen we als Gereformeerde Kerken te zijner tijd te profiteren. Bij de voorbereiding en controle van deze vertaling zijn verschillende kerkleden betrokken. Het NBG verstrekt ons zeer correct alle benodigde informatie over de voortgang van dit project. Er bestaat een goede mogelijkheid dat via dit project een betrouwbare nieuwe vertaling gereed komt die voldoet aan de criteria voor een verantwoorde vertaling.

Het bijbelgenootschap heeft ter gelegenheid van de vorige ledenwerfactie aan ons adres uitgesproken zich verplicht te weten het groeien-de vertrouwen m.b.t. het beleid van het bijbelgenootschap niet te beschamen. We hebben gelet op onze contacten geen enkele reden deze uitspraak van vraagtekens te voorzien. Dat betekent niet dat we zonder enige zorg zijn. Waar door mensen van zoveel uiteenlopende kerken en geloofs-gemeenschappen wordt samenge-werkt, valt wel eens een uitspraak te noteren waarmee we het niet eens zijn. Wij beklemtonen dat dit geen reden mag zijn het NBG in zijn totaliteit af te vallen. Er wordt met grote zorgvuldigheid gewekt aan het project Nieuwe bijbelverta-

ling. Het werk van bijbeluitgave en bijbelverspreiding heeft recht op het warme hart van elke christen.

Het lijkt ons een goede zaak dat u de gevraagde medewerking verleent en uw gemeenteleden stimuleert om lid te worden van het NBG en te participeren in het werk van de plaatselijke afdelingen.

Met vriendelijke groet en hoogachting,

Mevr. M. Wilcke-van der Linden,
Hoewelaken
Ds. B.C. Buitendijk, Steenwijk
Ds. H.R. van de Kamp, Apeldoorn
Ds. H.J. Room, Harderwijk
Ds. J.J. Schreuder, Zwijndrecht

P.S. In de aanbevelingsbrief van vijf jaar geleden hebben we het gironummer 44000 vermeld. De giften die daarop worden gestort, worden uitsluitend voor bijbelverspreiding in het buitenland gebruikt. Volgens gegevens van het NBG wordt daarvan zelden gebruik gemaakt. Het nummer blijft bestaan als mogelijkheid voor hen die moeite hebben met het beleid van het NBG in bepaalde deelluitgaven om toch het doel van bijbelverspreiding te steunen.

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

Veranderingen in de kijk op de kerk

In zijn artikelenreeks over veranderingen in kerk en gezin in het hervormde Gereformeerd Weekblad besprak ds. W.Chr. Hovius op 19 maart de veranderingen die optreden in de kijk op de kerk:

We moeten, als we nadenken over 'veranderingen in de kerk', ook rekening houden met een gewijzigde visie op de kerk. Men ziet de kerk anders dan voorheen en de v a - derde kijk op de kerk kan deze ook beïnvloeden. Ook nu noem ik enige concrete aanduidingen:

1. Ging men in de vijftiger jaren vaak nog in gezinsverband op naar Gods huis, dat kan nu zo niet meer gezegd worden. Kinderen of jongeren gaan niet meer met de ouders mee en bij de ouders zitten maar met leeftijdsgenoten ter kerk, als ze nog gaan. Studerende kinderen zijn vaak 's zondags niet meer thuis, kerken niet meer in 'eigen' gemeente maar elders, in universiteitssteden, of waar men op h e r s zit. Daardoor kan een totaal andere kijk op de kerken en op eigen gemeente gaan spelen. Soms gaat men in deze kritische fase van het leven allerlei zaken van kerk en geloof sterk relativiseren.

2. In toenemende mate is er ook kritiek op de kerk(en). Men vindt de kerk vaak te weinig open, vrijgrijd, te star, angstvallig conservatief ingesteld. Daarbij verwacht men traditie nogal eens met traditionalisme. Dat laatste is overigens dodelijk voor leer en leven in de gemeente.

3. Nauw daarmee verbonden is dat men in en van de kerk een stuk

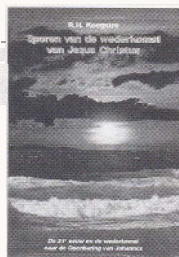
Ds. R.H. Keegstra

Sporen van de wederkomst van Jezus Christus

Is het bezit van luxe artikelen zonde?
Kent de geschiedenis een oorlog waarbij een derde van de mensheid de dood vond?

39 Scuds, 11.0W huizen verwoest, geen doden, Gods werk!

In deze uitgave met meer dan 350 gespreksvragen, geeft ds. Keegstra zijn visie over het bijbelboek Openbaring van Johannes.

174 pag., f 17,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, tel. 0113-215591

warmte, blijdschap en geloofsbeleving verwacht en een veel meer eigentijds vertolken en verstaan van de bijbelse boodschap verlangt. Men eist een prediking waarbij men 'groeien kan in het geloof. Men wil lekker-kunnen-zingen bij gitaar of mandoline opwekkingsliederen, die je blij stemmen en de psalmen zijn veel te veel van vroeger. Ongetwijfeld laat in verschillende gemeenten zich de invloed van evangelische stromingen of groepen gelden, niet altijd vrij van trekken van arminiaans denken. Het waarmaken van je geloof spreekt aan. De vraag of men wel het ware geloof kent vindt men gezeur.

4. De *kerkelijke verdeeldheid* en de omgang met elkaar in eenzelfde of in verschillende kerken, vaak ook beneden bijbels niveau, doet velen afhaken, teleurgesteld, soms verbiterd. En *kerkelijk trouw* wordt niet meer als voorheen betoond. Het is lang niet meer vanzelfsprekend dat kinderen gaan in het (kerkelijk) spoor van het voorgeslacht, en dat niet alleen vanwege verkering of huwelijk met partners van een andere kerk! Het morrelen aan de openbare belijdenis des geloofs wordt mede hierdoor veroorzaakt.

5. Vergeet ook de verwoestende gevolgen niet van wat ik zou willen noemen 'het *consumptieve geloof*'. Men gaat kerken waar men zich thuis voelt. Het verschijnsel van 'kerktoerisme' komt vooral voor in hervormd-gereformeerde gemeenten en in christelijk-gereformeerde kerken die dichtbij of verder van elkaar gelegen zijn. Perforatie van gemeentegrenzen, het instituut van 'gastleden' zijn gevolgen daarvan. In de gereformeerde gemeenten kent men 'de wegloop' van vooral gezinnen met opgroeiende kinderen en jong-volwassenen onder de leedsdiensten. Men wil consumeren en genieten. Jongeren doen aan 'reli-shoppen' zonder enige binding aan en verantwoordelijkheid voor kerk en gemeente, waarin God plaatste. Er is een sterke relativering zo niet devaluering van kerk en geloof.

Oecumene, gisteren, vandaag en morgen

Het *Oecumenisch Bulletin* van de Raad van Kerken in Nederland wil aan het eind van deze 'eeuw van de oecumene' een balans opmaken en vooruitblikken naar de toekomst. In dat kader bood het aprilnummer een interview met dr. H.A.M. Fiolet, die van 1970 tot 1985 secretaris van de Raad was. Twee stukjes uit dat gesprek:

Als u nu terugkijkt op de periode bij de Raad, wat verwachtte u en wat is ervan geworden?

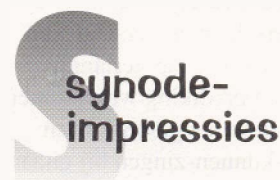
Meest interessant is de maatschappelijke revolutie in 1968, die kan worden gezien als de grote aanval van jongeren op de status quo. Vier eeuwen lang is er nog in de Rooms-Katholieke Kerk (RKK) noch in de Refomatie één poging gedaan tot een *nieuw eigentijds kerk-zijn*. Vanuit de angst van de kerken dat vernieuwing leidt tot ontsporing, gunden ze individuele mensen en met name ook gemeenschappen niet de ruimte op eigentijdse wijze verantwoordelijkheid te dragen. Sinds 1968 leven we in een zekere revolutie tegen de gevestigde orde, tegen de traditie en ook tegen het van boven opgelegde geloof. Op dat hoogtepunt is, niet toevallig denk ik, de Raad van Kerken ontstaan. Trouwens het is ook het hoogtepunt geweest van de Wereldraad van Kerken met zijn assemblee in Uppsala. Toen hebben de kerken de verantwoordelijkheid voor de samenleving ontdekt. De oecumene in Nederland heeft nooit als doel gehad de eenheid van de kerk. Wat zouden we bereiken als we morgen eenheid van belijdenis, eenheid van kerkorde, eenheid van eredienst hadden. Het gaat niet om de eenheid, maar om de vernieuwing van de kerk. De kerk moet een nieuwe plaats vinden in de samenleving. Het antwoord van de kerken op 1968 leidde tot een nieuw kerk-zijn. De kerk heeft toen geprobeerd ten diepste een antwoord te geven op de deconfessionalisering, of liever gezegd de secularisering.

Mijn grootste bezwaar tegen de ontwikkelingen binnen de Raad en ook binnen de Wereldraad is dat men wel heeft ingezien dat eenheid niet kan bestaan uit een eenheid van leer en belijdenis, hoe belangrijk ook, maar dat men niet heeft ingezien dat de eenheid in dienst staat van een samenleving van mensen, waarin God zijn heilsplan wil waarmaken. Het heilsplan komt niet via de kerk van bovenaf, maar moet uit de mens komen, geactualiseerd door zijn voortdurend omgaan met de Bijbel. Het tragische is eigenlijk dat de kerken, en ook de Wereldraad, al de terreinen van de wetenschap te veel hebben willen bevoogden. Daar is de verwijdering tussen kerk en samenleving begonnen, een kloof die steeds groter geworden is, waardoor de kerk steeds meer in een isolement is gekomen. De kerken hebben deze eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheid niet herkend.

(...)

A h u naar de toekomst kijkt vanuit dit perspectief, wat zou uw advies voor de toekomst van de Raad zijn? Ik heb al gezegd dat ik bezwaar heb tegen de bevoogding van de samenleving door de kerken. Macht hoort niet thuis bij de kerk, de kerk moet inspiratief zijn op alle terreinen. Er dient een dialoog op gang te komen, waarbij de verschillende terreinen van de samenleving duidelijk een eigen verantwoordelijkheid hebben. Denk bijvoorbeeld aan de wetenschap. Wetenschappelijk kan alles gedacht worden, maar mag dat? Technisch kan alles gemaakt worden, maar mag het gemaakt worden? De Raad zou de dialoog moeten aangaan met die wetenschappers, op basis van gelijkwaardigheden ze moeten aanspreken op het ethische en religieuze aspect. Meest verheugend is dat je E deze tijd merkt dat de mens op zoek is naar de ethische en religieuze dimensie van het bestaan, de verantwoordelijkheid voor elkaar, het bedrijf, het gezin. Waartoe doe ik dit, wat is de achtergrond hiervan?

Op woensdag 7 april is de laatste synode in de 20ste eeuw van De Gereformeerde Kerken in Nederland van start gegaan. Na een vlotte stemming werd ds. H.J. Boiten gekozen tot preses, ds. P. Schelling tot assessor, ds. J. Luiten tot scriba I en ds. D.T. Vreugdenhil tot scriba II.

Een van de eerste besluiten die werd genomen was de aanstelling van een synodaal verslaggever, c.q. persvoorlichter. Naast de verzorging van de contacten met de pers zal hij ook via de regionale kerkbladen en dit blad informatie geven over de synode, uiteraard voorzover de redacties van de verschillende bladen dat willen opnemen. Ondergetekende aal, in nauwe samenwerking met het moderamen, dit verzorgen. We zullen proberen om ervoor de zorgen dat de leden van de kerken zo goed mogelijk worden geïnformeerd. De verslagen zullen daarom als regel een tamelijk zakelijk karakter hebben, waarbij we ervoor willen waken dat het niet enkel een saaie opsomming van besluiten is.

In dit eerste verslag treft u de indeling en de bemanning aan van de vijf synodecommissies, plus een overzicht van hun belangrijkste werkterreinen.

Commissie 1

Voorzitter: ds. J.J. Schreuder

Leden: de di. Reitsema en Meijer, en de oud. Heek, Van Loon en Wietsma.

Taakgebied: Ambt en Opleiding
Onderwerpen: De commissie gaat zich bezig houden met zaken rond het vrouwenkiesrecht, de kerkelijke examens, de interpretatie van art.

14 KO (zaken rond predikanten die losgemaakt zijn van hun gemeente), hulp aan theologische studenten, de zegengroet, en tot slot alle zaken rond de Theologische Universiteit.

Commissie 2

Voorzitter: ds. T. de Boer

Leden: de di. Leefink en Huttinga, en de oud. Douma, Haitisma, Koppelaar en De Vries.

Taakgebied: Leer, diaconaat, Evangelisatie, Radio en TV en Financiën
Onderwerpen: Leer ds. Hom, leer t.a.v. het vierde gebod, belijdenisgeschriften, diaconale zaken, radio- en TV-uitzendingen, Evangelisatie (voorstellen van diverse PS-en tot het instellen van een landelijk deputaatschap, aanvraag vanuit Brunssum voor een missionaire predikant voor Maastricht), niet te vergeten alles wat met de financiën, niet alleen van de synode zelf maar ook van de diverse deputaatschappen te maken heeft (de commissie wordt al de financiële waakhond van de synode genoemd) en tot slot een appèlzaak.

Commissie 3

Voorzitter: ds. P.J. Trimp

Leden: de di. Smit en J.A. Schelling, en de oud. Van de Burgh, Van Harten, Veldman en Veurink.

Taakgebied: Eredienst, liturgie en gezangen

Onderwerpen: Interpretatie artt. 65 en 66 KO (synodale vaststelling orden van dienst en regelmatige catechismusprediking), bededagen, bijbelvertaling, eredienst, kerkmuziek/gezangen, huwelijksformulier en doopsformulier

Commissie 4

Voorzitter: ds. H.J. Messelink

Leden: de di. Nieuwenhuis en Zo-

mer, en de oud. Smit, Van der Lugt en Zwarteveen

Taakgebied: Ethiek, pastoraat en tucht

Onderwerpen: Art. 31 KO, doop (buitenlandse) geadopteerde kinderen, avondmaal en asielzoekers, echtscheiding, pastoraat doven en slechthorenden, militairen, ambtelijke zorg jonge kerkleden, pastoraat (o.a. in zaken van seksueel misbruik), en tot slot een aantal appèl- en tuchtzaken.

Commissie 5

Voorzitter: ds. P.H. van der Laan

Leden: ds. Van der Sloot en de oud. De Boer, Koopman, Nederveen en Sytsma.

Taakgebied: IRTT, kerkelijke betrekkingen en publicaties

Onderwerpen: Zending (GMO/IRTT), kerkelijke eenheid, Christelijke Gereformeerde Kerken, Nederlands Gereformeerde Kerken, Buitenlandse Betrekkingen (daar valt alles van BBK onder), deputaten Kerk en Overheid, en tot slot synodale publicaties.

Tot zover deze eerste, zeer zakelijke, opsomming. Wie meer informatie wil hebben over de diverse onderwerpen, en de onderliggende stukken, kan terecht op de door de synode geopende website, HYPERLINK <http://www.spode.org> www.synode.org. U kunt ook e-mailen, het adres is HYPERLINK <mailto:synode@euronet.nl> synode@euronet.nl. Voor de goede orde: reacties zijn welkom, maar kunnen de agenda van de synode niet meer beïnvloeden.

